

Tabo

BOG

NAROD

DOMOVINA

BOG NAROD DOMOVINA

1978 9

EL FORTIN

1-2

D 129904
+

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.448.991

Naročnina: Argentina 5.000 pesov; Južna Amerika 5 dolarjev; Evropa-Avstralija 7 dolarjev; ZDA in Kanada 8 dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države: 12 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, 1655, J. L. Suárez — Bs. As., Argentina, Telefon: 766-7513.

—◆—

NAŠA NASLOVNA SLIKA:

Zadnja prireditev DSP Tabor v Clevelandu je bil jesenski družabni večer, ki so ga soborci iz Clevelanda priredili v soboto 21. oktobra 1978 in ga imenovali „Večer 35. obletnice ustanovitve Slovenskega domobranstva“. V ta namen je bil oder (pričujoča slika) primerno okrašen z grbom, s portretom našega v duhu neumrlega generala Leona Rupnika, z zastavami in s cvetjem. Naša neomadeževana trobojnica je plapolala v veselje vseh naših gostov in nas samih.

.....

PORAVNAJTE NAROČNINO!

.....

225 421/1981

Tabor

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Enero-Febrero 1979

BUENOS AIRES

Januar-Februar 1979

CRISTIANISMO Y COMUNISMO

La ideología comunista tiene especiales dificultades para vérselas con el fenómeno del cristianismo. Su nacimiento se debe, según ella, a la necesidad del imperio romano de tener una religión unitaria mundial. Y debió ser una forma muy curiosa de amor-odio, la que impulsó al imperio romano a perseguir al cristianismo por dos largos siglos y de la manera más sangrienta.

El cristianismo debe de haber surgido como ideología de los estratos pobres y oprimidos, y curiosamente este ser social produjo una tal conciencia social que, en manos de los opresores, se convirtió en un instrumento para oprimir más fácilmente a las masas. Si la tarea de la superestructura es servir de instrumento al ser social en la solución de las „tareas maduras“ y si para este fin la clase oprimida de los trabajadores formó su propia ideología del socialismo científico, entonces ¿cómo es posible que aquellas masas populares oprimidas crearon una ideología tan nociva en la parte oriental del imperio romano?

Y además, cómo aclara el comunismo el hecho de que el cristianismo haya sobrevivido a tantas y tan diversas organizaciones del ser social: la esclavitud, el feudalismo, el capitalismo y también ahora, para fastidio de las directivas soviéticas, hasta al „socialismo“ soviético, del que no ha desaparecido?

Se intenta encontrar una explicación diciendo que el cristianismo ha tomado una nueva forma en cada organización nueva de la sociedad, y se considera el protestantismo como la acomodación del cristianismo al capitalismo. Pero en los países capitalistas hay también catolicismo y en los Estados Unidos su número es mayor que el de las demás denominaciones religiosas. Con sus categorías de base y superestructura, la ideología marxista se muestra incapaz de acercarse al fenómeno del cristianismo.

KRŠČANSTVO IN KOMUNIZEM

Komunistična ideologija ima v svoji borbi proti krščanstvu posebne težave. Vzrok nastanka krščanstva je po njihovem gledanju potreba rimskega imperija po enotni svetovni Cerkvi. Neka nenavadna oblika odnosa ljubezni-sovrastva pa je privedla rimski imperij v izredno krvavo preganjanje krščanstva v dveh dolгих stoletjih.

Krščanstvo naj bi bilo izšlo kot ideologija ubogih in zatiranih plasti, toda te socialne razmere so povzročile tako socialno zavest, da se je v rokah tlačiteljev spremenila v eno orodje več, s katerim so mase še bolj zatirali. Če je naloga vodilnih slojev služiti kot orodje družbi v reševanju „dozorelih nalog“, in, če je v ta namen zatirani delavski razred formiral svojo lastno ideologijo znanstvenega „socializma“, kako je potem mogoče, da so zatirane ljudske mase ustvarile v vzhodnem del rimskega imperija tako sebi škodljivo ideologijo?

Poleg tega, kako razlaga komunizem dejstvo, da je krščanstvo preživelo toliko in tako različnih družbenih oblik: sužnost, fevdalizem, kapitalizem in tudi sedaj, v veliko nezadovoljstvo sovjetskih oblastnikov, ni izginilo v sovjetskem „socializmu“?

To skušajo razložiti, češ da je krščanstvo privzelo novo obliko v vsaki novi organizaciji družbe: Protestantizem smatrajo kot prilagoditev krščanstva kapitalizmu. Toda v Združenih državah je število katoličanov večje od onega drugih verskih skupin. Marksistična ideologija, tako v svojih temeljih kot v vodilnih krogih, je nesposobna približati se krščanstvu.

Dr. Stanko Kociper

VI. ODDELEK

(Nadaljevanje)

Toda, ko me je prvič „presenetil“ s svojo delavnostjo in mi razkazal, kako je „organiziral“ naše prostore, sem od Wolfsa dobil tudi prvo moralno zaušnico, ki mi je zagrenila vse navdušenje in razvodenila že na samem začetku vsa moja velika pričakovanja.

Za svojo osebno pisarno namreč ni našel v nobenem skladišču mestne občine primernega pohištva, ampak si je rekviriral velike usnjene fotelje naravnost v rektoratu ljubljanske univerze. Takoj sem o tem poročal gen. Rupniku, ki je protestiral pri gen. Rösenerju. Toda ostalo je pri „izvršenem dejstvu“. Wolfs in njegov pomočnik Schate sta se naprej udobno valjala v rektorjevih foteljih. — Pozneje sem ugotovil, da je fant nekje razpolagal z močnim zaledjem. Odkril sem pa tudi razloge za to.

Zadnje dni sem se nekoliko bolj posvetil svojemu študiju, dasi me

pravno-zgodovinska snov ni več preveč zaposljevala. Odkar sem namreč 4. februarja 1938. leta „cepnil“ pri prvem državnem izpitu, sem jo dokaj dobro obvladal. Po tistem spodrsaljaju sem se namreč snovi resno posvetil in dobil zanj toliko veselja in podkovanosti, da sem se celo sam poskušal v pisanju o tem predmetu (Časopis za zgodovino in narodopisje v Mariboru.) Tako so z dr. Blatnikom uredili brez mene, da je le-ta končoveljavno odstopil naslov „Za blagor očetnjave“ naši reviji.

Ko so mi to poročali, sem takoj naročil por. Jožetu Beraneku, naj naredi plakat — prvi res domobranski plakat —, ki naj pove vse. Dal sem mu idejo, naj na plakatu pride do izraza, da smo tuji kroj uniforme oblekli za blagor očetnjave, za kar bo nastopala tudi naša revija. Prosil sem ga tudi, naj nekje uporabi še lipov list, ki sem ga že dolgo skušal nekje uveljaviti kot spoznavni znak domobranskega idejnega kroga.

Prvi Beranekov plakat je bil mišljen za napoved nove revije „Za blagor očetnjave“, ki pa nikdar ni izšla. V zameno je preplavil vse slovensko ozemlje kot znanilec domobranskega poslanstva.

Por. Jože Beranek je s plakatom prekosil vsa moja visoka pričakovanja, ki sem jih stavil vanj. Narisal je v naravnih, pa poudarjenih barvah odločni obraz vojaka. Pokrivala ga je sicer nemška, pa sama po sebi gotovo najlepša in na zaščito vojaka najbolje preračunana čelada, ki pa je nosila za znak razpoznavanja na mestu, kjer so Nemci nosili svoj „Hochheitsabzeichen“, lepo vidno, neomadeževano slovensko trobojnico.

Že s tem je Jože Beranek sijajno ponazoril našo idejo: Oblekli smo tujo uniformo — za blagor očetnjave.

To je še bolj ponazoril z besedami, ki jih je edine v velikih črkah postavil pod sliko vojaka. Napisal je samo: „Za blagor očetnjave“. Ob napis je postavil samo še domobranski grb in lepo stilizirano lipovo vejico s tremi cvetnimi popki, s čemer je dovolj jasno povedal vse...

Ko mi je plakat v prvem osnutku pokazal, sem ga navdušeno objel. — Beranekov plakat ni samo napovedoval izida domobranskega časopisa, ampak je tako sijajno in prepričevalno prikazal našo borbo samo, da so ga povsod, kjer je imelo slovensko domobranstvo svoje postojanke, pa tudi po partizanskih predelih naši fantje obešali — ne kot reklamo za domobransko revijo, ampak kot simbol naše borbe... Za reklamo časopisa dejansko itak nikoli ni služil, ker se revija nikoli ni imenovala „Za blagor očetnjave“.

Še en Beranekov plakat je poleg nešteti stvari, ki jih je narisal v domobranski službi za slovenski narod, naredil name tako posebno močan vtis. V usodnih spomladnih dneh leta 1945, ko je bilo mnogo odvisno ne samo od ravnanja odgovornih voditeljev, ampak tudi od zadržanja vsakega posameznika, je menda po zamisli por. Mirana Iriha, ki mi je sledil na VI. oddelku, narisal drugi tako močan plakat.

Takrat je narisal obraz slovenskega domobranca s čepico, ki je zopet nosila slovensko kokardo. Domobrančev stegnjeni kazalec in njegove stroge, opozarjajoče, naravnost hipnotizirajoče oči so človeku sledile povsod. In pod tem v kričeh črkah: „Tudi ti si odgovoren“

Ne gojim nobenega dvoma, da so že tiste dni mnogi povsili pogled pred tem kazalcem in očmi, ki so jih povsod sledile, in da se jih je v poznejših letih še več spomnilo tega plakata. Sicer ni bil povsem izviran, ker je bil več ali manj posnetek nekega angleškega nabornega plakata iz prve svetovne vojne, toda odgovarjal je prav gotovo času in prilikam v vsej svoji pomenilnosti.

Jože Beranek, ki je ilustriral nebroj slovenskih knjig in drugih publikacij, je tudi s svojimi risbami v domobranski reviji in drugod napravil slovenskemu narodu usluge, ki mu jih ne smemo nikdar pozabiti. Nekateri „zakupniki“ slovenske umetnosti so sicer njegovim izdelkom odrekli „umetniško črto“ in ga uvrščali v skupino „pleskarjev“. Ni tukaj mesto za razglabljanja o oblikah, smereh in nalogah umetnosti. Toda dvomim, da bolje zastopa visoko muzo mešanica barv in konfuznih, neproporcionalnih črt in oblik, iz katerih si gledalec šele — iz primerne razdalje, s priprtimi očmi in po možnosti še z odgovarjajoče nagnjeno glavo le s težavo nekako izlušči obrise upodobljenega predmeta — če sploh —, kot pa resnična predstavitev realnega sveta, ki na prvi pogled jasno kaže vse odtenke oblik in izraza, kakor jih tudi na prvi pogled dejansko ustvarja življenje s svojimi občutki in izrazi. Narava je namreč najlepša in povzdigujoča takšna, kot je v resnici, ker je produkt rok božjih! Če

naj nas umetnost povzdiguje, nas torej lahko povzdiguje blizu božanstvenosti samo preko resnične, natančne predstave sveta, ne pa po konfuznih zametkih barv, skiciranih potez in snovi „umetnikov“, ki svet hočejo videti drugačen kot je v resnici. — Isto velja za besedno umetnost.

Še danes pa mi je nerazumljivo, kako in zakaj je Jože Beranek ob domobranskem umiku ostal v Ljubljani — in postal ena izmed prvih žrtev „osvoboditve“... — —

Ko je osnutek plakata „Za blagor očetnjave“ videl Wolfs, je bil vidno presenečen. Nemci tekom okupacije vsaj pri nas gotovo niso pokazali tako visokovrednega in močnega propagandnega plakata. Tako mu je ugajala tehnična izdelava, da se je pozabil pobliže zanimati za pomen lipove vejice in drugih idejnih zarodkov, ki jih je plakat vseboval. Takoj je sam naročil v Ljudski tiskarni tako visoko naklado, kot mi še upali nismo...

Faktor tiskarne Vilko Čeč je zares storil vse, da je reprodukcija delala čast podjetju in slovenski tiskarski umetnosti sploh.

Prvi izvod je Wolfs sam osebno odnesel prezidentu Rupniku kot prvi dokaz, da bo v našem propagandnem delu zavel drugi veter. Prezident je bil tem bolj navdušen, ko sem mu o priliki pojasnil idejni zametek plakata. Odredil je, da smo ga obesili v njegovi delovni sobi pri vходу, tako da ga je vedno imel pred seboj in da ga je moral videti vsakdo, ki je zapuščal njegov kabinet. Na tem mestu je ostal do konca. Pridružil se mu je pa še Beranekov zadnji domobranski plakat: „Tudi ti si odgovoren...“

Ko je bil plakat gotov, je šel takoj v tisočih izvodov na vidna mesta v Ljubljani, na deželo in v domobranske vojašnice in postojanke. Preskrbeli pa smo tudi, da je šel — čez „mejo“ na Gorenjsko in Štajersko... Mudilo se nam je tako, kot da bi slutili tisto, kar se je potem zares zgodilo... —

Zaradi objave plakata me je klical tudi šef cenzurnega urada Gladnigg. Jezil se je, kako smo mogli dati plakat v tisk in ga razposlati v objavo, ne da bi ga prej predložili njemu v odobritev. Na moje ugovore z Wolfsovimi zagotovili mi je odgovoril, da tako enostavno ne bo šlo, kot smo si predstavljali. Namigoval je tudi z represalijami proti Ljudski tiskarni — njegovi nekdanji kruhodajalki —, ki je spadala v izključno kompetenco njegovega urada. Spor je potem šel gladit sam Wolfs, ki pa sodeč po tem, kar je sledilo, ni mogel, ali pa ni hotel uspeti...

Prav takšna naglica nas je kot zla slutnja priganjala pri pripravi gradiva za prvo številko revije.

Na naglico smo zbrali nekaj pisanih sestavkov. Levji delež sva si pri tem delila s Slavkom Skobernetom, manjkala pa seveda tudi nista nezbežni Niko Jeločnik in Ljotičevce Ljenko Urbančič. Praznine je z risbami izpolnil Jože Beranek, ki je uporabil za naslov revije zopet iste rekvizite z lipovo vejico in učinkovite črke za napis „Za blagor očetnjave“.

Zadnji Beranekov plakat tik pred koncem vojne z zasledujočimi očmi in prstom domobranca, pa s pozivom „Tudi ti si odgovoren...“ je že takrat — in še danes — marsikomu neusmiljeno izpraševal vest.

Na naslovno stran sem namenil sliko nepregledne množice protikomunističnih zborovalcev na Kongresnem trgu slovenske prestolnice dne 29. junija 1944, ki ji je govoril prezident Rupnik. S Slavkom Skobernetom sva na hitrico zbrala nekaj domobranskih slik, ki smo jih imeli na razpolago.

Kot odgovorni glavni urednik sem napisal uvodnik „Jasna beseda“, v katerem sem predočil pomen novega časopisa v luči domobranske borbe. Največ pisanega materiala pa je deloma sam napisal, deloma na hitrico oskrbel Slavko Skoberne.

Tehnično razporeditev slik je že pri pripravi gradiva opravil sam Vilko Čeč, ki je reviji šel s takšno požrtvovalnostjo na pomoč, da je šlo daleč preko dolžnosti faktorja Ljudske tiskarne. Kazal je naravnost otroško veselje, da bomo Slovenci sredi vojne, okupacije in revolucije imeli zopet časopis, ki nam bo lahko v veselje, Ljudski tiskarni pa v ponos zaradi kvalitetnega bakrotiska, ki je bil že pred vojno poznan po širokem svetu.

Wolfsu sva s Slavkom Skobernetom kar ustno podala kratko poročilo o vsebini, ki jo je **odobril**, in — gradivo za prvo številko je šlo v tiskarno.

Veselili smo se kot otroci, čeprav smo se zavedali, da prva številka zaradi naglice in pomanjkanja gradiva še davno ne bo pokazala tega,

kar smo preko svoje revije hoteli domobrancem in narodu — tudi komunistom — v resnici pokazati.

Vilko Čeč je v tiskarni mobiliziral vse sile in prva številka domobranske revije „Za blagor očetnjave“ je šla z vso brzino moderne tiskarske tehnike skozi stroje Ljudske tiskarne.

Do sem je šlo vse v najlepšem redu. — — —

Nekega dne pa se je moral Wolfs napatiti v Trst, kjer so imeli sedež uradi Vrhovnega komisarja za operativno področje Jadransko Primorje Gauleiterja Friedricha Rainerja. Po onem razgovoru z Gladniggom sem sumil, da so vmes njegovi prsti, ki so pri vrhovnem propagandnem šefu dr. Lapperju v Trstu. Polotil se me je nemir...

Takoj po vrnitvi iz Trsta me je Wolfs telefonično poklical k sebi v hotel „Union“, kjer je stanoval.

Ker sem slutil nekaj slabega, se mi je mudilo.

Našel sem ga, ko še ni utegnil razložiti svoje prtljage. Na prvi pogled sem opazil spremembo. Nič več one nekako sproščene zaupljivosti, v katero sem sicer že prej dvomil. Bil je zategnjen in uraden.

Med tem, ko si je sezuval škornje, je rekel:

„Dragi g. poročnik, vse je prišlo drugače, kot smo si predstavljali...“

Sedaj sem že vedel, pri čem smo...

„Kaj je s plakatom?“ je bilo naslednje vprašanje.

„Zunaj. — Povsod že visi...“

„Prekleta! — In časopis...?“

„Prva številka gotova. Samo še v knjigovoznico in ven...“ je bil moj kratek odgovor.

Njegovega nasmeha, ki je temu sledil, nisem znal opredeliti.

Ko je sezul škornje, je začel pripovedovati rezultate svojega potovanja v Trst. Ti so bili na kratko sledeči:

Očital mi je, da sem ga lepo „položil“ („hineingelegt“) in da še ne ve, kaj bo naredil gen. Rösener. Lipov list da ni nikakšen slovenski, ampak panslavistični znak. V Trstu naj bi mu šef osrednjega nemškega urada za tisk in kulturo na operacijskem področju Jadransko Primorje dr. Lapper pel hude litanije zaradi tega. Očital naj bi mu, zakaj ni predložil plakata v pogled cenzurnemu uradu v Ljubljani, ki naj bi „pri-like poznal“... Dr. Lapper mu je tudi rekel, da je bil naslov „Za blagor očetnjave“ vzet iz panslavistične himne... Zato se domobranski časopis ne bo imenoval „Za blagor očetnjave“, ampak enostavno „Slovensko Domobranstvo“. Iz naslova mora izginiti „panslavistična“ lipova vejica. Besedilo pod slikami mora biti prav tako dvojezično kot v vseh drugih časopisih. Izjeme ne more biti! Ker bo list nujno prišel tudi med civilno prebivalstvo, ga bo treba redno predložiti v predhodno cenzuro tiskovnemu odseku pri nemškem uradu za tisk in kulturo v Ljubljani (Gladnigg!!). V vsaki številki bo moral biti rezerviran prostor za nemške članke in slike...

Vse to mi je natresel v kratkih, odrezanih stavkih. Nič več onega navdušenja za razgovor, kot včasih.

Vse moje zle slutnje so bile potrjene! —

Lepaka „Za blagor očetnjave“ ni več mogel zavreti. Med tem časom so ga imele že vse edinice in šel je tudi na Gorenjsko in Štajersko ter Primorsko. To ga je vidno grizlo.

Skušal sem mu dopovedati, da tudi naslova in vsebine časopisa ni več mogoče spremeniti, ker je bil že dotiskan. Manjkala je samo še veza-va. Prigovarjal sem mu, naj vendar preko Rösenerja merodajnim dopove, koliko denarja bo s tem vrženega v prazno.

„Pri izvršitvi povelja denar ne igra nobene vloge,“ je odsekal. Pri imenovanju Rösenerja pa je kar očitno izgubil živce... —

Stanje, v katero smo zašli, sem si takrat poleg splošne in očitne politične nenadarjenosti mnogih nemških uradnikov v okupacijskih predelih razlagal prav posebej iz dveh posebnih pogledov:

1. — Že po prihodu **polk. Badeja** na mesto šefa nemškega urada za tisk in kulturo je bil **Gladnigg** (Kočevar!) postavljen na podrejeno mesto, kar ga je gotovo grizlo. Večkrat je izražal svoje negodovanje in celo prozorne grožnje naproti polk. Badeju, ki potem zares ni dolgo ostal v Ljubljani. Veliko zaslombo pa je imel prav pri **dr. Lapperju** v Trstu, pred katerega je bil **Wolfs** klican. Ker je Gladnigg meni že grozil zaradi tega, da smo šli s plakatom mimo njega, je bil prav gotovo ta kompetenčni spor najbolj verjetni razlog za novo nastali položaj.

2. — Komunisti so imeli brez dvoma v nemških okupacijskih oblasteh močne postojanke. Take smo mogoče postali posredno tudi žrtev njihovih intrig, kakor se je to večkrat pripetilo. Pravilno so namreč morali slutiti, da bi s takšno svobodo dela, kot nam jo je obljubljal **Wolfs** na začetku, izpodnesli mnogo njihovih propagandnih prednosti, dasi sem vedel, da si posebnih političnih izpadov po vzorcu neodgovornega podzemlja iz razumljivih razlogov ne bi nikdar mogel dovoliti... Pozneje sem ugotovil, da je bil tudi **Wolfs** sam močno okužen s komunističnim idejnim duhom. Ne vem pa, ali je takšen prišel že iz Rusije in je torej bil že od vsega začetka provokater, ali se je tega nalezl šele v družbi ljubljanskih „ofarskih“ žensk, ki so pri njem igrale precejšnjo vlogo...

Ker je **Wolfs** prišel na svoje mesto gotovo z nekimi uradnimi navodili, v skladu s katerimi je pač skraja tako širokogrudno razpolagal z obljubami, so pri nagli spremembi mogoče igrali svojo vlogo tudi drugi motivi in činilci, ki pa jih takrat nisem raziskoval... Mnogo je postalo bolj jasno tekom dogodkov samih... Ti bodo še opisani. — —

Kot politični maček sem tisti popoldan hitel iz „Uniona“, da bi poročal prezidentu, kam smo zašli.

General Rupnik je bil vidno zaprepaščen. Lične mišice so mu zadržetale. Takoj je zahteval telefonsko zvezo z gen. Rösenerjem in se mu najavil za razgovor.

Od Rösenerja je gen. Rupnik prišel prav tako poparjen, kot jaz iz „Uniona“. Razgovoru je prisostvoval tudi Wolfs, ki ga je Rösener dal poklicati.

Rupnik je bil takrat prepričan, da je bil edini razlog za takšno stanje v tem, da je Wolfs sicer prinesel iz Berlina širša pooblastila, v skladu s katerimi je skraja nastopal, da pa se je potem na opozorilo „z neke strani“ (Gladnigg?!) vmešal sam „Erwin-Paša“, ki je pač vse „najbolje vedel“...

Naslovna stran prve številke domobranske revije „Za blagor očetnjave“, ki ni nikdar izšla. Vsa že gotova naklada je bila uničena zaradi topoglavosti in intrig pri nemškem cenzurnem uradu.

„Jaz sam nisem nikakšen politik,“ je rekel gen. Rupnik. „Ampak takšen politični trotel kot so Nemci, pa tudi jaz ne bi mogel biti nikoli... — Nobeno dokazovanje ne pomaga, kako sami napeljujejo vodo na komunistični mlin. — Z idioti ni mogoče ničesar narediti. — Fant, zobe štisni!“

Med mojimi sodelavci je pa prevladalo mnenje, da je bolje revijo izdajati tudi v novih prilikah, kot pa da je sploh ne bi tiskali. — Pri tem je ostalo.

Novica je šla kot blisk tudi skozi mesto in med domobrance. Dr. Blatnik v Novem mestu pa se je moral razveseliti, da mu je ostal naslov „Za blagor očetnjave“... —

Za vse nas je nastopila doba novega načina dela, polna težav in

borb. Zame osebno pa je že tu bila zapečatená usoda, ki me je kmalu nato doletela... — — —

Ves material prve številke revije je bilo treba znova predložiti Wolfsu in mu ga vsaj ustno predstaviti v nemščino.

Slavko Skoberne, Ljenko Urbančič in Niko Jeločnik se bodo menda vse življenje spominjali, kako so šle včasih cele ure zaradi ene same besede, ki se je Wolfsu zdela sumljiva... Dogodil se je tudi slučaj, da je zaradi ene same besede, ki jo je Wolfs prezrl, šla v nič vsa naklada dragega bakrotiska. To je bila beseda „bataljon“ (mišljeni so bili domobranski udarni bataljoni), ki jo je Rösener hotel imeti kot „bojno skupino“... Prav tako je pozneje šla v nič ena cela naklada, ker Rösener ni pustil svojega naslova „Obergruppenführer“ predstaviti v slovenščino in ker ni pustil po slovensko sklanjati svojega imena... Tako je ostal v prvem, drugem, tretjem in vseh ostalih sklonih slovenske sklanjatve vedno — „Obergruppenführer Rösener“. Do kakšnih absurdov je to vodilo in kako smo morali zvijati stavčne tvorbe, da se ne bi preveč osmešili — s čemer bi najbolj seveda osmešili prav njega, sebe pa prav zato izpostavili represalijam —, je težko razumljivo obrazložiti.

Ne glede na to, kako smo se mi potili, se je gen. Rupnik tej naravnost burkaški zaplankanosti od srca smejal in dejal:

„Hudiča... Pa menda ja ni Rösener na vse zadnje še iz Niša! — Tam poznajo samo en sklon. Tam — gredo v Niš, gredo iz Niš in so v Niš... —“

Zadeva je bila zares ne samo otročja, ampak naravnost zabita! Toda nam je prizadevala velike težave. Skušali smo se ji izogniti s tem, da smo „uporabljali“ Obergruppenführerja Rösenerja po možnosti samo v imenovalniku... Vedno pa to le ni bilo mogoče, posebno, če smo morali prevesti nemški tekst. In to je vodilo do velikih nerodnosti. Nepoučeni bralec si je seveda delal lepo mnenje o jezikovnih in drugih sposobnostih odgovornega glavnega urednika in njegovih sodelavcev...

Takšne smešne malenkosti, ki bi jih lahko naštel na stotine, so ovirale na vseh koncih ne samo naše delo, ampak tudi Rupnikovo požrtvovalnost in nadčloveške napore vsega slovenskega naroda v usodnih dogajanjih. Vsi komentarji so nepotrebni.

S svojo revijo smo se znašli v slabšem položaju kot dnevno časopisje. Poleg splošne cenzure smo namreč bili podvrženi še Wolfsovi cenzuri in Rösenerjevi osebni čuječnosti...

Wolfs se je pri pripravljanju prve številke revije, ki je sedaj bila preimenovana v „Slovensko Domobranstvo“, zaradi priganjanja časa zadovoljil z ustno prestavo gradiva, da ga je lahko brez skrbi predložil v cenzuro Gladniggu. Moj članek „Jasna beseda“ pa je zahteval v pismenem dobesednem nemškem prevodu. Da ne bi bili stroški za celotno ponovno stavljenje preveliki, sem ga le malenkostno spremenil, zaradi česar je

Z značilno uradno mrzlim naslovom je Slovensko domobranstvo dobilo svojo revijo, ki pa niti po imenu in niti po vsebini ni bila taka, kot smo si jo želeli in predstavljali.

pazljivi bralec lahko spoznal, da članek ni bil pisan za „Slovensko Domobranstvo“, ampak za „Za blagor očetnjave“.

Ko je Wolfs drugi dan prišel v štab, me je poklical k sebi v svojo pisarno. V ne preveč prikritih besedah mi je očital nevzgojenost, da v članku še omenil nisem Rösenerja in nemške vojske...

Odgovoril sem mu:

„Po vsem, kar ste obljubljali, pustite, da bo časopis po duhu slovenski vsaj v člankih, ki nosijo naše podpise! Saj boste objavljali svoje članke tudi vi... in če bodo besedila pod slikami dvojezična... —“

Opazil sem čuden ogenj, ki je hipno zablestel v Wolfsovih očeh. Zadevo sem poročal gen. Rupniku.

Takoj je poklical Wolfsa k sebi.

Isti dan popoldne je ubogi stari general zapravil tri ure svojega dragocenega časa v brezplodnem prepričevanju mladega Wolfsa, ki je imel svoje jasne namene, navodila in povelja...

Rezultat vsega je bil, da je Wolfs začel lastnoročno pisati odstavek o Rösenerju in nemški vojski, ki je bil potem v prvi številki „Slovenskega Domobranstva“ vrinjen v oni uvodni članek pod naslovom „Jasna beseda“, ki sem ga napisal za prvo številko „Za blagor očetnjave“. Uspel sem le toliko, da sem v odstavek vrinil vsaj tudi še prezidenta Rupnika.

Mnogo časa smo izgubili tudi s tem, da sem se prvič v svoji domobranski dejavnosti protivil, postaviti svoje ime pod neki članek. Mirne duše pa sem ga postavil pod redakcijo članka, ki je bil namenjen name-ravani reviji „Za blagor očetnjave“.

Prav tako sem odklanjal objavo svojega imena za odgovornega urednika. Samo Wolfsovemu argumentu, da potem revija sploh ne bo izšla, ker sem bil poleg slikarja Beraneka, ki za odgovornega urednika ni mogel priti v poštev, edini regularni domobranec na VI. oddelku, in prošnji, katera je sevala iz oči starega generala Rupnika, ki je za svoj narod požiral še vse drugačne stvari, sem se končno po dolgem prigovarjanju uklonil.

Wolfs je iz že tiskanega materiala za prvo številko revije „Za blagor očetnjave“ poleg drugih stvari odvrigel tudi Beranekovo karikaturo, ki se je nanašala na takrat aktualna, dejanska pogajanja med Nemci in komunisti na Primorskem. (Julij 1944.)

Z veliko pomočjo Slavka Skoberneta in Ljenka Urbančiča sem uspel vsaj še v toliko, da je bil naslovu „Slovensko Domobranstvo“ priključen še **kranjski grb slovenskega domobranstva**.

Slikovni material bakrotiska je z nekaj malimi spremembami in slikami, ki jih je posebej zahteval Wolfs, ostal v glavnem isti, kot je bil v prvi številki „Za blagor očetnjave“, le napisi so bili dvojezični. To je pomenilo popolnoma novi stav tudi dragega bakrotiska.

Slavko Skoberne je prevzel opravke na cenzuri, kjer je uporabil vse svoje dobre odnose z **Gladniggom** ter vse jezične in diplomatske sposobnosti.

V nekem prepričanju splošne živčnosti, ki je vladala med nami zaradi splošnega položaja, v katerem smo se znašli s svojo revijo, je Slavko Skoberne na neko Jeločnikovo pripombo zrastle:

„Kaj..., jaz..., prvi komunistični antiborec...? — — “

Za nas je potlej za vedno ostal — „antiborec“...

In vendar je prav ta — „antiborec“ zvozil s prvo številko „Slovenskega Domobranstva“ in vsemi nadaljnjimi.

Brez njega bi revija nikdar ne bila niti takšna, kot je bila. Ostal je njen glavni steber do konca in je znal dobro voziti tudi z Wolfsom, ko sem jaz že odletel... Po potrebi je z njim zvrnil tudi šilce konjaka — in sledil svojemu cilju... Še bolje je vozil z Wolfsovimi nasledniki. Ob strani mojega naslednika **por. Mirana Piriha** je dvignil revijo na lepo višino in ostal njen boter do konca. —

Po opisanih dogodkih je odobreno gradivo šlo končno v Ljudsko tiskarno, kjer ga je z vso skrbjo vzel v roke **Vilko Čeč**.

Za spomin na vse to mi je Vilko Čeč dal fotokopijo nikdar izišle naslovne strani prve številke „Za blagor očetnjave“ in nekaj izvodov krtačnega odtisa članka „Jasna beseda“, kakršen je bil postavljen prvotno, brez Wolfsovega odstavka.

„Gospod doktor, ohranite to za spomin na te dni...“ mi je dejal. „Nekoč bo tudi to zanimiv dokument naše dobe... —“

Končno je prva številka ilustrirane revije „Slovensko Domobranstvo“ izšla.

Ni bila takšna, kot smo si jo želeli in predstavljali. Vendar pa so jo domobranci navdušeno sprejeli in je vzbudila pozornost ne samo v Ljubljani, ampak tudi na komunističnem ozemlju in čez „mejo“, kamor smo jo potem pridno tihotapili in se zaradi tega pustili pestiti...

Bila je plod trdega dela in odpovedi urednikov, ki smo bili tudi njeni prvi pisci. Sčasoma sem ji preskrbel nekaj rednih vojnih poročevalcev in fotografov. Glavni delež fotografskega materiala pa je slej ko prej oskrboval višji narednik **Ivan P^{la}vlovčič**, sin poznanega ljubljanskega fotografa, ki sem ga uspel dobiti kot člana štaba VI. oddelka.

Po prvi številki so začeli domobranci prispevati gradivo in jo tako naredili za svojo pravo last, kar je tudi bil njen namen. (Med drugimi zanimivostmi bo tudi naš literarni zgodovinar lahko zabeležil, da je med temi sodelavci presenetil s svojimi odličnimi prvenci izraziti domobranski pesnik **Odon Peterka**.)

Navzlic težavam, s katerimi se je vedno borila, ki pa so jih domobranci tem bolj razumeli, je opravljala nesporno pomembno poslanstvo med vojsko in zaledjem.

Pestrost vsebine in s tem moč njenega vplivanja sta vedno bolj rasli.

Zadnjo številko, ki pa je ostala v skladiščih Ljudske tiskarne in je naša javnost ni nikdar videla (so novi oblastniki vsaj kakšen izvod rešili za Narodno knjižnico in s tem za zgodovino?), je zaradi splošne večje svobode akcije, ki jo je gen. Rupnik iz položaja Nemcev v usodnih zadnjih dneh uspel uveljaviti, **Slavko Skoberne** vendarle postavil **samo v slovenščini**...

Toda tu moja roka že davno ni bila več soudeležena. Ko je ta otrok mojih vednih želja šele prav shodil, sem jaz že šel... — —

(Sledi.)

NAROČNINA GLASILA TABOR ZA LETO 1979

Argentina	pesov	5.000
Južna Amerika	dolarjev	5
Evropa in ostale države	dolarjev	7
ZDA - Kanada (zračno paketi)	dolarjev	8
Letalska naročnina	dolarjev	12

Zapiski na pragu domovine

V Trst sem prispel v nedeljo, ko je bila napovedana velika „proti-fašistična“ demonstracija na Bazovici pred spomenikom štirim Primorcem, ki so jih Italijani ustrelili — menda zaradi bombnega napada na neko fašistično poslopje v Trstu v času Mussolinija.

Kolegi, ki so me pričakali, so bili nervozni. Bali so se za avtomobile. Zadnje mesece namreč Slovenci iz Jugoslavije v Trstu niso več tako dobrodošli, kot svoje čase; in če „proti-fašisti“ v Trstu priredijo kakšno manifestacijo ali demonstracijo, so slovenski avtomobili ponavadi tarča italijanskih prenapetežev, ki smatrajo, da je pač vsak Slovenec, ki je tisti dan v Trstu, prišel samo zato, da se udeleži te „proti-fašistične“ demonstracije. Tako se marsikak Ljubljčan vrača z razbitimi okni, popraskanim avtomobilom, ali pa celo obtiči s prerezano gumo.

Pri starih Tržačanih sem se pozanimal, kako je s tisto četverico na Bazovici, z Valenčičem in tremi soobsojenci. Kdo so pravzaprav bili? — Orjuna — mi odgovori Tržačan in se pri tem napol pikro, napol žalostno zasmije. — Torej tista ORJUNA, ki je tako osovražena in proti kateri je pred meseci v Trbovljah tako grmelo ob obletnici incidenta, v katerem je bil ubit rudar Fakin. Seveda, Primorci, ki so bili ustreljeni na Bazovici, niso imeli neposrednih stikov z matično organizacijo in so sami sebe imenovali s preprostim imenom — organizacija. Nekateri so ji potem dali nekam skrivnostno ime TIGR — Trst, Istra, Gorica, Reka, ker so se nanjo navezali tudi istrski Hrvati. Gotovo pa je, da niso bili komunisti, kot bi jih zdaj radi prikazali; saj je uradna preiskava celo ugotovila, da je eden od obtožencev med nastavljanjem bombe NALAŠČ nametal po prostovih komunistične letake, da bi odvrnil sum od nacionalistov.

Toda čas in propaganda pač opravita svoje. Bazovičani so danes „heroji“ komunističnega režima.

***

V Gorici je položaj precej drugačen kot v Trstu. Direktnega italijanskega pritiska skoraj ni čutiti, pač pa vedo slovenski trgovci povedati o indirektnem, gospodarskem pritisku, ali pa tudi samo „nagajanju“. V mesto sem prišel ob krasnem sončnem dnevu in že od daleč me je pozdravil napis na pobočju gore Sabotina: NAŠ TITO... — „Pej, kdu jim ga hoče vzeti,“ je skomignil z rameni star Primorec, ko sem ga povprašal, kaj misli o tistem skalnatem zmazku sredi hriba.

Toda, če je italijanski pritisk v Gorici manj občuten, je toliko večja prisotnost jugoslovanskih Slovencev; pa seveda tudi vpliv njihovega poli-

tičnega sistema. Nad staro, precej utrujeno Gorico, kjer se človeku zdi, da se vse počasi ustavlja, se šopiri nova, Titova Gorica. Baharija je seveda samo zunanji blišč: v resnici prihaja v italijansko Gorico avto za avtom iz Slovenije. Medtem ko eni v plastičnih vrečkah odnašajo vse, kar je v goriških trgovinah naprodaj (cene so enake londonskim), vozijo drugi, zlasti novogoričani, cele tovore gradbenega železa, cementa in lesa nazaj čez mejo, kar je vse precej poenostavljeno zaradi obstoječega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo. „Gorica živi samo od Jugoslavije,“ pravijo trgovci.

Z vsakodnevnim prihajanjem ljudi iz Slovenije so v Gorico očitno prišli tudi klasični slovenski pojavi; med njimi politično barantanje. Bil sem v mestu premalo časa, da bi si ustvaril dokončno podobo o tem, kaj se dogaja; vendar v bistvu gre za staro slovensko politično kramarijo, ki so ji v Gorici nekateri nadeli blagodoneč naslov „prizadevanja za isti kulturni prostor“. Tako se je razbila stara slovenska enotnost Goričanov, ki je ljudstvu podpirala hrbtenico v času črnega terorja, in v imenu tega iskana „skupnega kulturnega prostora“ zdaj prav tisti ljudje, ki naj bi bili najodločnejši ali vsaj najbolj „zgrajeni“ nemarksisti in gotovo nekomunisti, paktirajo z ljubljansko partijsko gospodo najslabše vrste.

***

Poslušam svoje sobesednike iz domovine in nenadoma mi postane jasna vsa škoda, ki se dela na našem narodnem telesu zdaj že dobra tri desetletja. Tisto, kar se je dogajalo maja in junija 45, je seveda poglavje zase; toda tu pred menoj so bili ljudje, ki se niso niti več zavedali, da se spovedujejo neke duhovne „autokastracije“. Saj je morda res, da že v vojnem času niso bili „zgovorni“ v svojih stališčih — mladost ali „kritična“ služba sta jih obvarovala direktne udeležbe v žalostno-veličastnem plesu preko naše zemlje —, toda takratno vsaj „načelno“ nasprotovanje komunizmu se je zdaj umaknilo klavrnemu zatrjevanju: „Jaz nisem v partiji.“ In s tem je bilo konec kakršnekoli „politične“ debate.

Seveda je o vsem tem lahko govoriti in pisariti iz varne daljave. Tistim doma je Kočevski Rog mnogo bližji, kot nam, ki se potepamo po svetu. In vse, kar je s tem zvezano. Pa vendar, ko človek gleda v ta razbrskana ognjišča nekoč svobodnih misli in besed in se zave, da je vse samo mrtev pepel, ga zaboli v srcu. — „Polje, kdo bo tebe ljubil?“ ...

***

Zadnji dan se popnem na Oslavlje — Oslavia, pravi italijanski napis. Petdeset tisoč Italijanov je pokopanih v kostnici vrh hriba. Ti so padli za italijanstvo; za kaj pa umirajo — pri živih telesih — Slovenci na Goriškem in Tržaškem, ki jim „sreča kriva“ niti po dveh vojnah ni prinesla ne zedinjenja, ne svobode? — —

USODNI DNEVI – USODNI KORAKI

(Nekaj gradiva iz arhiva izvirnih dokumentov)

Dnevnik dr. Stanka Kocipra, adjutanta in osebnega tajnika prezidenta generala Leona Rupnika

(Nadaljevanje)

Popravek: — Tiskarski škrat se je očitno zaklel, da bo pričujoče gradivo sabotiral. Tudi v nadaljevanju, objavljenem v št. 12 letnika 1978 nam jo je lepo zagodel. — Da je že kar v podnaslovu na str. 292 iz dr. (doktorja) naredil r. (rajnega) Stanka Kocipra, mu najbrž tudi avtor ne bo preveč zameril; saj je po stari ljudski veri to samo znak, da bo dolgo živel... — Nikakor pa škratu ne moremo spregledati ponarejanja, ki si ga je dovolil na naslednji 293. strani. Tam je enostavno preskočil več kot eno vrsto izvirnika in v 10. in 11. vrsti od zgoraj za oklepajem postavil kar po svoje: „in sem pred Rösenerjevo mesto sopodpisal“. To seveda ni samo skrajna nesramnost, ampak strahovit nesmisel. Celotno besedilo za oklepajem v 10. vrsti in do pike in pomišljaja v 11. vrsti se glasi pravilno:

in sem pred Rösenerjevo mesto podpisa zapisal: „Odobravam“. — Rösener pa je „odobravam“ prečrtal in samo sopodpisal. — Ker je to samo še en dokaz, s kakšnimi težavami se moramo pri izdajanju naše revije ukvarjati, naše bralce vljudno prosimo, da omenjeno napako popravijo in nam neljubi spregled oprostijo. Hvala. — Ured.

1. maj 1945

Mislil sem, da je zadeva urejena; da bodo gospodje „suvereni“ ilegalno obstajali in tajno sodelovali z Rupnikom. Problemi so bili pereči, položaj kričeč. Mislili smo, da lahko gremo na intenzivno delo za reševanje nalog: Priprava in izvedba evakuacije, koncentracija in pregrupacija domobranstva, obramba pred Titovci... Usodne naloge, ki so vse zahtevale intenzivnega dela, velike pripravljenosti, mnogo požrtvovalnosti in delavnosti!

Toda ob 11.30 je že bila v sodnem odseku štaba skupščina oficirjev ljubljanske garnizije, ki so jih sklicali: šef sodnega odseka stotnik **Alfonz Capuder**, višji vojni kurat stotnik **dr. Ignacij Lenček**, stotnik **dr. Igor Czerny** major inž. **Rudolf Škof**, sodni nadporočnik **Est**, šef zdravstvenega odseka

štaba stotnik **dr. Stanko Grapar**. — Obravnavali so mobilizacijski proglas: „Sedaj, ko je Nemčija propadla, sta Rupnik in Rösener sklenila sveto zavezo in oba podpisujeta. — Tako: OR-ovce, ki so se do sedaj skrivali, Rupnik v proglasu imenuje najboljše sinove naroda. — Svinjstvo! — Rupnik mora iti! — Proč, izdajalec! — Narodnemu odboru takoj vso oblast! — Poslušamo samo še Narodni odbor! — Včeraj je Rupnikova svinja potegnila z Rösenerjem proti Narodnemu odboru in je naše ljudi pred Rösenerjem nahrulil. — Prasec! — Proč z njim! — itd. itd.“

Istočasno sem jaz po prezidentovem povelju telefonično pozval polk. Šuflaja, nemškega upravnega svetovalca **dr. Hermanna Doujaka** in vodjo Organizacije Todt (OT) za zvečer ob 18 k prezidentu na sejo zaradi demobilizacije todtoveev in Pöll-akcionašev v svrhu njih mobilizacije v domobranstvu. —

Ob 12.30 pozvoni telefon.

„Tu adjutant štaba stotnik Lah.“

„Prosim...“

„Gotovo vas bo zanimalo, koliko se jih je javilo na Rupnikov in Rösenerjev mobilizacijski proglas...“

„No?“ se nasmehnem.

„E-den! Šestinspetdeset let stari! Zbogom!“ je treščil slušalko.

Zaslutil sem, da nekaj ni v redu, dasi še o sestanku na sodnem odseku nisem imel pojma. Lah pa je telefoniral najbrž kar med sestankom, ker je bilo v ozadju slišati šum in govorjenje več ljudi.

Ob 17 popoldne pa se v mojem kabinetu v vladni palači ves zasoplen pojavi major inž. **Rudolf Škof**. Ker je bil hišni prijatelj Rupnikove družine, je skozi zasebni vhod vedno lahko svobodno prihajal in odhajal po volji. Izsopele je, da mora nujno govoriti z generalom. Ponudil sem mu fotelj in ga vprašal, kaj je tako nujnega.

V kratkih besedah je izsopele, „da je v domobranstvu silno razburjenje. Da so nekje oficirji imeli sestanek, kjer so se strahotno razburjali zaradi Rösenerjevega podpisa na mobilizacijskem proglasu. — Da je nesramno, da Rupnik dosedanje ‘zabušante’ imenuje najboljše sinove naroda, kot da so dosedanji domobranci, ki so nosili težo protikomunističnega boja več kot eno leto sami, prazen nič. — Da domobranci in oficirji trgajo plakate s tem proglasom. — Da je Rupnik pred Rösenerjem ‘nadrl’ Narodni odbor. — Da domobranstvo zahteva, da Rupnik takoj odstopi in preda oblast Narodnemu odboru, ki bo poklical Angleže, ker Nemci odhajajo in bodo izročili orožje komunistom. — On (inž. Škof) da je prišel, da generala na vse to opozori...“

Medtem, ko sem šel k prezidentu, da inž. Škofa najjavim, je vdrl v mojo pisarno stotnik **dr. Igor Czerny** z nekakšnim „poročilom o položaju“, kjer obravnava vse točke, ki jih je že omenil inž. Škof in na koncu pravi, naj prezident ne raziskuje, od kod prihaja, ker sicer ne bodo nič več poročali...

Ko sem se s Czernyjem pozdravil, se je zmedel ter mi ni hotel dati roke in odzdraviti. Opazil sem bes v njegovih očeh in pa mežikanje s škofom in sem vedel, da tu gre za organizirano akcijo...

Nato sem odšel z inž. škofom k prezidentu. Inž. škof je prezidentu bolj natančno poročal vse, kar je že povedal meni. Prezident je škofu s čudovito potrpežljivostjo skoraj dobesedno ponovil vse, kar se je dogodilo na večerajšnjem sestanku pri Rösenerju, kjer so le člani Narodnega odbora nesramno cikali in žalili Rupnika in je on samo napad odbil. —

Nato je prezident poklical pov. domobranskega štaba polk. Franca Krenerja, naj z nekaterimi oficirji pride k njemu, da razčistijo očitno nesporazum.

Že ob 18 je Krener prišel kar z vsemi oficirji ljubljanske garnizije, po številu okrog 60—70. Med njimi so bili tudi nekateri s terena, ki so že prišli v Ljubljano — po „navodila“...

Zopet sem zaslutil, da stojimo pred organizirano akcijo, in tudi prezident je vidno osupnil. Menda je prvič pomislil, da se je znašel pred organiziranim podvigom...

Naslednji trenutek pa se je že povsem znašel in častnike, ki so v polkrogu pred njim napolnili njegovo veliko delovno sobo, strumno pozdravil z domobranskim pozdravom:

„Častniki, zdravo!“

Namesto vojaškega pozdrava je samo nekaj ljudi, ki so takrat nosili uniformo častnika, odgovorilo:

„Živijo! — Bog živi! — Zdravo!...“

Nekje iz ozadja je nekdo celó pisnil:

„Serbus!“ — —

In še to le kakih 15 po številu. Krener je trdovratno molčal.

General Rupnik je bil znova osupel, ker je bilo jasno, da je to zametek upora...

Potlej je z umerjenim, globokim glasom preprosto spregovoril:

„Gospodje! — Sicer mi ni poznano, zakaj ste smatrali za potrebno, da na moje povabilo g. komandantu, naj pride z nekaterimi oficirji, pridetate tako polnoštevilno. Pa nič ne de! — Ker vidim, da mora biti posredi nekakšen nesporazum, je še boljše, da jih sliši več, kaj je na stvari...“

Počasi, preprosto — demokratsko — je začel obravnavati Czernyjevo „poročilo o položaju“, mobilizacijski proglas in sestanek pri Rösenerju.

Oficirji so se mu v brk posmihali, se spuščali z njim v zafrkljive debate, ga zbadali, kričali nanj in mu očitali, tako da se spričo 60—70 za-rotnikov, ki so prišli organizirani, ne bi znašel največji parlamentarni gro-movnik, kaj šele tako okoren govornik, kot je bil general Rupnik, ki je vse življenje samo razmišljal, nič govoril, formuliral kratka povelja in poslušal.

Ko je potem v glavnih potezah očrtal še svoje načrte, so nekateri mladi častniki, ki jih je Krener pripeljal k prezidentu očitno samo zato, da

bi delali — razpoloženje, njegova izvajanja spremljali z zafrkljivimi, pobalinskimi vzkliki:

„Oooooj...? — Oooooh...! — O — o — o jeej...? — Aaaaah...!“ 1)

Spričo pobalinskega vedenja nahujskanih oficirjev je bil skrajno korektni, umirjeni, mirni, v delu za narod tolikokrat ponižani, pa prav zato trezni „stari korenjak“ Rupnik — brez zadostne jezikovne spretnosti — preslab...

Vendar mu je uspelo, da je zmedeno čredo nahujskanih zapeljancev vsaj delno prepričal, kako je njihovo delovanje lahko usodno za domobranstvo in narod.

Ko jih je odslovil, so posebej Capuder, Lah, Czerny, Grapar, škof, Žebot, Drčar, Meršol, Gašperlin in drugi godrnjaje zapuščali prezidentov kabinet.

Bilo nam je seveda jasno, da stvar še zdavnaj ni likvidirana, čeprav je v kabinetu ostal **Krener**, ki je prezidentu na vse načine dopovedoval, da mu je zvest, in da je to samo pojav nervoze, ki bo ponehala, če prezident izroči oblast Narodnemu odboru, ki bo poklical zaveznike... — —

Nato sestanek z dr. Doujakom idr. — OT in Pöll-akcija se takoj razpustita in sposobni gredo v domobranstvo. —

Pod noč dobivamo z dežele — iz Dolenjske — poročila, da mobilizacija sijajno napreduje.

V Ljubljani pa je Rösener izdal dnevno povelje o **gorenjskem bataljonu**, ki se naj vežba v Ljubljani.

Poklical sem šefa tiskovnega urada Karla Bratuša in ga naprosil, naj med naprednimi krogi išče ljudi za **razširjeni Narodni odbor**, ker sedanji Narodni odbor očitno ni nič drugega, kot organizirana revolta proti Rupniku, pa brez vsakršnega pametnega in izvedljivega načrta ne predstavlja slovenskega naroda „suvereno“ v njegovi stiski in težnjah...

Bratuša mi je obljubil; zato sem ga povabil za jutri, dne 2. maja 1945 dopoldne k sebi v kabinet na sestanek, kamor sem povabil tudi urednika **Mirka Javornika**. Na isti sestanek sem povabil tudi vodjo ljubljanskega Ljo-

---

1) Bog ve, ali so se nekaj tednov pozneje, ko so nedolžne žrtve tega „razpoloženja“, nikdar v boju premagane domobranske borce „zavezniki“ Angleži naložili na Koroškem v živinske vagone in te mlade leve kot nebogljenе ovce poslali Titovim koljačem pod nož, spomnili teh vzklikov, ko je Rupnik trdil, da zaveznikov k nam ne bo in da je treba ostati tudi po koncu vojne v borbi s komunisti in, če treba, svoje življenje vsaj drago prodati... Bog ve... Saj so se nekateri največji kričarji celo rešili, ko so njihovi vojaki morali na pot v kraška brezna... In kaj pravijo danes, ko vemo, da so takrat zavezniki nadaljevanje našega odpora proti komunizmu želeli...? — —

tícevega „Zbora“ Izidorja Cergola, da bi se porazgovorili o možnosti razširjenega Narodnega odbora. — —

Zvečer ob 10 je Rösener klical generala Rupnika. Zvedel je namreč za revolto oficirjev in je generala Rupnika nujno klical, da se pouči o stanju v domobranstvu. Mislil je, da je v domobranstvu nastal upor. Posledica: Takojšen razpust in aretacije! — General Rupnik mu je kakšno revolto kategorično zanimal in predočil vso stvar kot izliv živčnosti zaradi položaja, s čemer je domobranstvo še enkrat rešil in preprečil plaz aretacij... — —

Ko se je vrnil, sem mu svetoval, naj nemudoma zahteva od Rösenerja takojšnje — že odrejeno — vrhovno poveljstvo nad domobranstvom, neodvisno poveljevanje, razpust nemškega Aufbaustaba in povišanje Krenerja v generala, 2) Vizjaka v polkovnika in Drčarja v majorja s tem, da postane Krener pomočnik generala Rupnika in njegov zastopnik, Vizjak načelnik štaba in Drčar pomočnik načelnika štaba. S tem bi postalo domobranstvo njegov organ, ker ni dvoma, da mu moštvo na terenu zaupa in mu sledi; postalo bi neodvisno od Nemcev in torej odpade argument strahu, da bi nas Nemci v usodnem trenutku izdali, kakor je lansiral Narodni odbor; general Rupnik bi postal gospodar položaja na vojaškem področju, ki bo edino reševalo našo narodno usodo v slučaju viška krize. Za zvezo med Nemci in domobranstvom naj se postavi samo zvezni častnik.

General Rupnik je ta nasvet takoj sprejel in napisal pismeni elaborat na Rösenerja.

Med tem je radio javil, da je v Berlinu že včeraj — padel Hitler... —

Tem bolj se mi je zdelo upravičljivo in nujno, da general Rupnik od Rösenerja gornje nemudoma izforsira. —

Ob 0.30 ponoči (t. j. že 2. maja 1945) se je general Rupnik najavil Rösenerju, ki ga je takoj sprejel in njegove zahteve absolutno osvojil.

(Sledi)

2) Takrat seveda še nismo vedeli, da je Krener že imel zasigurano mesto generala in poveljnika slovenske narodne vojske — pri Narodnem odboru.

Čestitamo!

Čas res hitro beži, nam vsem. Ni še dolgo, ko smo v Taboru zapisali, da je dopolnil 50 let naš korektor revije Tabor soborec Dušan Dimnik — sedaj pa moramo Dušanu čestitati k njegovim 60 letom, ki jih je izpolnil 25. januarja letošnjega leta.

Delo, ki ga opravlja Dušan pri Taboru zahteva veliko časa, dobre volje in dela in vse to delo, dela iz velikega idealizma.

Dragi Dušan, za vse opravljeno delo smo Ti hvaležni soborci Tabora in Ti želimo, da bi še dolgo let delal za Boga — Narod — Domovino!

Pavle Čibej je dopolnil 70 let 29. decembra 1978 in mu kličemo še na mnoga leta!

Besedice obžalovanja še ni bilo

(Nadaljevanje in konec)

V štev. 10-11 l. 1977 našega glasila smo iz buenosaireške Smeri ponatisnili članek dr. Lojzeta Ilije „Besedica obžalovanja“ in bili zavoljo tega deležni hude graje. — Po dolžnosti časnikarske lojalnosti, ki je predpogoj svobodnega demokratičnega tiska, zato prav tako iz Smeri (Leto 14, št. 75, junij 78) ponatiskujemo pričujoči članek v pričakovanju, da bo s tem „afera“ zaključena. — Op. ured.

Besedice obžalovanja še ni bilo, pač pa je bilo veliko godrnjanja, veliko nevolje in podtikanja trditev, ki jih v članku nikjer ni, in s tem združenega obrekovanja, kar je po katekizmu sicer prepovedano, toda — kdo se po koncilu še meni za to!

Besedice obžalovanja pa ni bilo.

Vprašal sem po njej, obzirno in dostojno: „Kdaj je kak veljak katoliškega svetovnega nazora izpregovoril narodu resnično besedo o naravi in namenih OF?“

Na to jasno, dvakrat izraženo vprašanje ni nihče odgovoril, ker se zgodovinsko tudi ne more zadovoljivo odgovoriti.

Poudarek je pa na „terminus post quem non“: do maja 1945. Po tem terminu se hvalospevi domobranstvu ne sprejemajo več. Izkazalo se je namreč, da so domobranci imeli prav, ko so v dosledni zvestobi do cerkvenega nauka vsako sodelovanje s komunizmom in OF odklanjali. Zdaj bi pa vsi radi bili pristaši **rajnih** domobrancev. Danes dolge članke o njih pišejo, deklamirajo o njih in zastave prenašajo po odrih v slavo njim, ki so pod zemljo. Toda — kako so pa do živih domobrancev, do tistih, ki so še preostali na zemlji in domobranski program in njihovo borbo branijo? Po tem bomo mogli z vso zanesljivostjo spoznati, koliko iskrenosti je v njihovem proslavljanju pobitega domobranstva.

Reči moramo, da tiste, ki ne muksnejo več, ki so se naveličali in žele pozabljeni biti, še kar prinesejo in jim ustrežejo — pozabljeni so. Kaj pa tisti, ki se oglašajo, ki branijo njihovo dobro ime tudi proti tistim katoličanom, ki se v tej dvorezni in kočljivi dobi ponašajo, da niso sodelovali z okupatorjem, ker niso bili domobranci, temveč četniki? Proti takim domobrancem, ki se še danes oglašajo v obrambo rajnih, je pa argentinski klerikalizem do dna sovražno razpoložen, rajne je pa ponižal med „protikomuniste sploh“, ki jih na bojišču nikjer ni bilo. In vse od l. 1945 je tako. Škof Rožman je bil vedno obdan od same četniške družbe — brez svoje krivde, seveda — četništvo je pa že s samim svojim obstojem

izdajstvo domobranstva, ki s prstom kaže na domobrance, češ: ti-le so sodelovali z okupatorjem, mi pa ne. Protikomunist danes hoče biti tudi dr. Ljubo Sirc, ki je bil partizan in več let v komunistični službi. Še l. 1963 je ponosno zapisal: „Jaz sam se domobrancem nikdar ne bi mogel pridružiti“ in je govoril o tistih, „ki so komunistični diktaturi nasprotovali, a niso zaradi tega padli Hitlerju okoli vratu,“ ne da bi povedal, na koga tu misli; a ker jih je bilo nekaj obsojenih na smrt, več tisočev pa kar tako pobitih ravno pod to komunistično krilatico, si moremo misliti, kdo je tu tako nesramno obtožen — rajni domobranci (Zbornik 1963, str. 88, 92). To se piše v „protikomunističnem“ tisku, ki ga širijo predvsem duhovniki KA in ki bi brez duhovnikov in njihove mreže ne mogel izhajati.

Zbegani rodoljubi

„Protikomunist“ je tudi tisti profesor iz ožje ljubljanske okolice, ki je dejal prvim fantom Vaške straže na Ježici (jeseni l. 1941 ali spomladi 1942): „Ja, kaj pa mislite, mi smo vendar Mihajlovičevi!“ Vaška straža na Ježici je bila pa zatočišče mnogih fantov z Gorenjske in Štajerske, ki so se hoteli umakniti preganjanju Nemcev, ne da bi padli partizanom v roke. Če so prebredli Savo, se izognili nemškimi stražam in ne sprožili nobene mine, ki so bile potaknjene v mejnem pasu bodoče žice, so se revni premočeni in premraženi pojavili v omenjeni Vaški straži; golo življenje so si rešili, vendar — s tem so se pa opredelili proti komunizmu. Omenjeni profesor je samo roke vil nad njimi, danes pa ne zamudi nobene zadušnice za „rajne domobrance in druge protikomuniste“.

V aprilu 1942 so zbegani rodoljubi — med njimi jih je bilo nekaj, tudi duhovnikov, o katerih vemo, da so jih vodili najbolj idealni nagibi — ustanovili Slovensko Zavezo. Glavni odbor je imel sedem mest; zasedenih je bilo samo pet, dve mesti pa sta bili prihranjeni za komuniste, če bi se le spomnili, da hočejo sodelovati s „protikomunisti“ za osvobodjenje naroda. Pa se niso nikoli spomnili!

Med vsemi četniškimi edinicami, med katerimi so bili fantje iz katoliških vrst v velikanski večini, se trajno ponavlja navodilo oz. ukaz: „Partizanov ne napadati! Partizanov ne bomo napadli.“ še ob dogodkih v zvezi s Turjakom so krožila taka navodila.

Vse te skupine in skupinice danes hočejo biti protikomunistične. Uboji živi domobranci med tolikimi današnjimi protikomunisti! Samo tega jim še manjka, da bi bili rajni!

Dr. Sirc pravi, da se niso branili proti komunizmu samo tisti, ki so bili domobranci. Vendar na bojišču — z mečem ali s peresom — do l. 1945 jih ni bilo, spovedniki pa nismo, da bi jim mogli videti v dušo. Dr. Sirc osebno je tik pred koncem vojne postal partizan in je s partizani l. 1945 zmagoslavno vkorakal v „osvobojeno“ Ljubljano. Naj svojo zmoto danes še bolj obžaluje in pokriva z anglofilstvom voditelj nam ne more biti!

Ob vseh takih okoliščinah do besedice obžalovanja ne more priti. Pride pa do obžalovanja, da se o vsem tako odkrito piše.

Zaradi zgodovine je potrebno pisati resnico

Po izjavi nekega — spet samozvanega — Medorganizacijskega sveta v Buenos Airesu z dne 25. novembra 1977 naj se o takih stvareh ne bi pisalo tako naravnost in tako odkrito, naj se resnica malo prikrije, malo zavije, da se nam sovražniki ne bodo smejali, ker konec koncev „nad sedemdeset pobitih slovenskih duhovnikov, ki so padli zaradi svojega prepričanja, je gotovo najbolj zgovoren dokaz, komu je bila naklonjena slovenska Cerkev“ (pravilno: Cerkev v Sloveniji).

V Čile je za časa sedanjega vojaškega režima izginilo — samo izginilo, prosim — menda 560 oseb in svojci teh pogrešanih so na nedavno splošno amnestijo vlade dali javno izjavo, da „v Čile ne bo sprave in sloge, dokler se zamolčuje ta drama“ (po agenciji AFP). In to zaradi 560 pogrešanih, ne mučenih, ubitih ali v brezna vrženih! Pa naj bi mi molčali o vojski svetnikov in mučencev zgolj zato, da bi prikrili krivdo ali zgolj smešnost nekaj častihlepnih političnih kandidatov, ki bi nam še vedno bili radi vodniki, dasi so s svojim balansiranjem povzročili toliko gorja?

Res, veliko duhovnikov je padlo; — ali so pa bili res vsi istega prepričanja? Padel je duhovnik Franc Malovrh, ki je še na Turjaku pozdravljaj fante iz Vaških straž: „Potem pa skupaj s partizani nad Nemce, kaj?“ Padel je duhovnik Filip Terčelj, ki je v svojem stanovanju skrival predsednika Komunistične partije, padel je Anton Hren, župnik na Blokah, ki je bil duhovni oče tamošnje Vaške straže, padel je duhovnik Lambert Ehrlich, začetnik vsega našega protikomunističnega odpora, padel je župnik Nahtigal in njegov kaplan Cvar, ker sta šla k Italijanom protestirat, da so molče pustili poklati vso družino, ki je za Italijane kruh pekla (ker ga je morala, saj je bila okupirana). V nemškem taborišču Matthausen je umrl duhovnik Anton Duhovnik, prej Oberleutnant SS, nazadnje dezertar; v nemškem taborišču so umrli Franjo Žebot, mariborski podžupan, v nemškem taborišču je umrl Anton Kutej, kaplan v Šmihelu pri Pliberku na Koroškem, umrl je Jožef Polak, župnik v št. Lipšu, umrl je dr. Oton Schuster, župnik v Blačah... in toliko in toliko drugih slovenskih duhovnikov in laikov, vsi do zadnjega zvesti svoji veri in prepričanju brez kolebanja.

Kdo pa si upa reči, da so bili vsi ti istega prepričanja, ali da so vse te smrti enake vrednosti? Ali ne bi bilo to bogokletstvo in pljuvanje na svetovni nazor, v katerem smo bili vzgojeni?

Toda, komunisti nas pa mečejo vse v en koš — ali kruto povedano: v ista brezna. Res, komunisti se dosledno ravnaajo po geslu: kdor ni z nami, je proti nam, vsi so enaki, vsi morajo v smrt. Tako so sodili in ravnali, ker so ob koncu hoteli sami biti in niso trpeli nobenega so-osvoboditelja. Ali so pa njihova načela res že taka, da so vredna posnemanja?

Ali imajo po teh merilih res vsi rajni enako vrednost; tisti, ki so padli pod komunistično pestjo, ker so se igrčkali s komunizmom, in tisti, ki so se spoprijeli z njim v „neenakem dvoboju“? Mučencev ne dela „la firmeza en el sufrir“, temveč „la causa de los sufrimientos“, pravi Luis Coloma, S. J. v „Juan Miseria“ XII. Po teh merilih na grmadi sežgani Jan Hus (1369-1415) in obglavljeni lord-kancler Tomaž Mor (1480-1535) nista enako mučenca, čeprav sta oba umrla nasilne smrti. In staro, neizpodbitno pravilo je, da se morajo pričē (kar se grško pravi: martires-mučenci) tehtati, ne šteti!

Ne skrivam svojega obraza, kot potuhnjeni pisec v SIJU, sprejemam vso odgovornost za svoje trditve

Največja neotesanost — da ne rečemo kaj hujšega — v zvezi s to Besedico obžalovanja je pa zagrešil argentinski „Sij“ št. 3, brez R. Jurčeca (n. p. v. m.). V prvem članku sem med duhovniki, ki jih je — ker so bili absolutno sami na terenu in niso od nikoder prejeli nobenih navodil ali pa samo napačna — preslepila narodno-osvobodilna propaganda, omenil tudi zaslužnega in krepostnega cerkniškega župnika Viktorja Turka, češ, da je fantom iz KA svetoval, naj gredo k partizanom, da se bodo borili za narodno osvobojenje, pa so ga pozneje komunisti ubili. Nikoli nisem mislil, še manj trdil, da bi bil Viktor Turk komunist Filip Terčelj, pa je — kot katehet na učiteljišču — storil komunizmu več uslug kot vsi Fajfarji in Kocbeki skupaj. Pri vsem tem sem pa jaz rajnega župnika Turka morda bolj poznal kot pa potuhnjeni pisec v Siju, ki se skriva za črke -r-n-c. Jaz, ki se vedno s polnim imenom podpisujem, ker sprejemam vso odgovornost za svoje trditve, sem marsikatero uro presedel z g. Turkom pred njegovim čebelnjakom, ko je bil še mlad kaplan v Cerkljah, in občudoval njegove slike na panjskih končnicah. „Ali naredi Mežan take trepalnice in obrvi, kot jih jaz?“ je dejal samozavestno pred res lepo sliko brezjanske Matere božje na novem panju. Janez Mežan, tudi moj ožji rojak, skoro sosed (umrl 3. dec. 1972 v Ptujju, smrtno zadet od kamiona), je bil takrat še nov umetnik, ki je res bolj na široko slikal kot pa samouk kaplan Turk, ki se je držal klasičnega naturalizma.

Prav dobro vem, kako je bil eden, kako drugi do OF in komunizma, kdo je bil zapeljivec, kdo pa zgolj zapeljavec. Pošteni zapeljanci so večinoma le prav kratko dobo uživali strpnost OF. Čim se jim je s čela posvetilo, da kanijo izpregledati, so morali pasti. Tako je moral že zelo zgodaj pasti tudi župnik Viktor Turk (22. okt. 1943), ki je Cerkljanom ostal v najlepšem spominu kot dober govornik, nedosegljiv pevec, priljubljen spovednik moških, vedno pa fin gospod uglajenih manir. Zato je nekaj nezaslišanega, nekaj nedopustnega, če omenjeni Sij na odgovornost črk -r-n-c pravi o njem, da „je nekoč o odličnem koroškem Slovincu rekel, da je sijajen, predober človek, samo namesto hrbtenice ima drek kot vsi Korošci.“

Takó daleč je zalezal Sij brez R. Jurčeca! Táko pisanje naj Medorganizacijski svet v Buenos Airesu zatre, ker je prostaško samo na sebi, žaljivo za takega župnika kot je bil rajni Viktor Turk, in nad vse žaljivo za vse slovenstvo na Koroškem. — Kako srečnega in počaščenega se bo počutil Slovenec na Koroškem, ki je ob tolikih žrtvah in trpljenju skozi rodove ohranil slovensko dušo, ko bo kaj takega bral — v listu, ki se imenuje „sij slovenske svobode“? Jaz sem odgoxoril tako, da sem list vrnil in lastnikom sporočil, naj mi ga ne pošiljajo več, da ne bom imel potov in stroškov, ko bi ga jim moral vračati.

Dobro vem, kakšno je škofovo mesto v objektivni zgodovini.

Vsi, ki so se obregnili ob prvi članek v Smeri, ker jih je resnica v oči zbodla, se tudi zgražajo, češ, da škofu Rožmanu očitam sodelovanje z OF, da je komunist in ne vem kaj še vse. Jaz pa sem samo retorično spraševal, kdo je kriv tako usodnih zablod slovenskega katoliškega tabora v teh letih. Pa se ti oglase in zavpijejo: „škofa je napadel, škofu očita, da je kriv... itd.“ Jaz pa škofa niti z besedico nisem omenil, ker popolnoma dobro vem, kakšno je njegovo mesto v objektivni zgodovini teh let. Lažnivcem in demagogom je pa enim izdajalec, ne da bi kdaj kaj izdal, drugim mučeneec, ne da bi en dan prestal v zaporu, dasi se trpljenju ni mogel izogniti, kakor se mu v tej dobi noben pošten Slovenec ni mogel. Eni ga tišče v ječo, drugi na oltar, kamor nikamor ne spada (dokler ne cerkvena, ne poštena svetna oblast ni izrekla sodbe o njem). „Morda je bil pa samo dober človek, ujet v zanke politike,“ pravi Morris West o glavnih osebi svoje povesti „Hudičev advokat“. Na las isto bi se moglo reči o škofu Rožmanu: politični volkovi se trgajo zanj in mu ne dovolijo biti normalen 29-ti škof ljubljanske škofije. Tako je po enih in drugih njegov zgodovinski lik skažen in se o njem še ne more pisati, razen tako, kakor zahtevajo eni ali drugi.

Pišem za domovino

Zakaj pa pravzaprav vse to pišemo? Plaz je sprožil dr. Zaločkar, primarij v Begunjah na Gorenjskem, ki je v Grmičevem „Znamenju“ zahteval, naj predstavniki Cerkve v Sloveniji vendar že zmoliijo besedico obžalovanja zaradi svojega obnašanja med vojno, t. j. zaradi sodelovanja z okupatorjem. Pokazali smo, da je ta očitek iz trte izvit in na odgovor klicani predstavniki danes lahko rečejo: „Vidite, naši pa drugače pravijo, naši nam pa očitajo, da smo sodelovali z vami, osvoboditelji, in vam omogočili takó lahko zmago nad nekdanj izrazito katoliškim narodom. In naši nas pač poznajo!“ In primarij dr. Zaločkar ne bo mogel nič reči, da to ni res.

Tako je že tolikokrat ponovljeni komunistični očitek ob moč in ne zadane več. To je pomen in zasluga teh vrstic — in lista, v katerem so bile objavljene.

KITAJSKA STOPA V OSPREDJE

„Sleherni komunist se mora zavedati osnovne resnice: da komunistična oblast temelji na puškinih ceveh.“

(Maocetung)

V zadnjem času se je v mednarodni politiki vedno bolj začela uveljavljati komunistična Kitajska. Obiski njenih predstavnikov lanskega avgusta v Perziji ter na Balkanu, v interesni sferi in pred vrati Sovjetske zveze, so vsekakor važen pojav in jih je treba oceniti kot nastop kitajske sile, katero ne gre podcenjevati, in s katero bo potreba računati.

Primerno je torej, da si objektivno in podrobneje ogledamo sedanjo podobo Kitajske in resnično stanje v tej deželi, ter da se na kratko dotaknemo njene zgodovine in preteklosti.

Splošni in zgodovinski podatki

Treba si je priklicati v spomin, da je kitajsko ozemlje ogromno in razsežno ter da tam živi več kakor 800 milijonov ljudi. Dimenzije v prostoru in številu so torej tako izredne, kakor jih nima nobena druga država.

Kitajska kultura spada med pet primarnih, najstarejših kultur na svetu, ki so se že več let pred Kristusom razvile na sledečih področjih: Egipt, Mezopotamija, Indija, Srednja Amerika (kultura Aztekov in plemena Maja) in Kitajska.

Dočim so druge kulture iz tiste dobe že pred davnim časom propadle, se je kitajska kultura brez prekinitve ohranila, odnosno se razvijala naprej do sedanjega časa. Vzrok tej ohranitvi je predvsem v zemljepisni legi, ker kitajsko ozemlje ločijo neprehodna gorovja, obširne puščave in oceani od drugih narodov in kultur. Drugi vzrok je v izredni trdoživosti Kitajcev in njih kulture, ki asimilirajo tuje vplive.

Kitajska kultura je prišla do mnogih iznajdb preden so jih poznali Evropejci; tako npr. smodnik, kompas in porcelan. Tiskanje knjig so iznašli Kitajci že najmanj 400 let prej, preden je s tem začel v Evropi Gutenberg.

V duhovnem oziru je imel med Kitajci velik vpliv mislec in filozof Konfucij, ki je živel 500 let pred Kristusom. Vpliv Konfucijevega nauka in miselnosti je ostal na Kitajskem do današnjih dni tako močan, da so še pred leti komunisti podvzeli silovito kampanjo (eno izmed tolikih), da bi iztrobili še žive sledove Konfucijeve miselnosti.

Zaradi svoje stare tradicije in tisočletne svojevrstne kulture je kitajski človek po svoji duševnosti in značaju precej drugačen od tipičnega evropskega ali ameriškega človeka, od katerega se razlikuje po načinu

mišljenja, čustvovanja in hotenja. To razliko moramo imeti vedno pred očmi, kadar govorimo o današnji Kitajski.

Kitajski so dolga tisočletja vladale razne dinastije cesarjev. Zastarela oblika cesarstva je bila odpravljena šele l. 1911, ko je bila proglašena kitajska republika.

V dobi kolonializma je Kitajska prišla sredi 19. stoletja pod močan vpliv in izkoriščanje s strani evropskih kolonialnih sil, kakor tudi Japonske. Kitajska sicer ni postala tuja kolonija kakšne evropske države, kakor je bila npr. Indija, pač pa je postala notranje in zunanje politično šibka. Od srede prejšnjega stoletja dalje je bila Kitajska skozi več kakor 100 let predmet izkoriščanja tujih velesil, ki so si na kitajskem ozemlju lastile vse mogoče privilegije in prednosti. Kitajska je v tisti dobi zapadla v stanje dekadence, notranjih in zunanjih težav ter je ostala brez napredka in razvoja. Tudi proglasitev republike l. 1911 ni spremenila slabih in razrvanih razmer.

Ko je l. 1926 prišel na vodstvo države Čangkajšek, je podvzel vse mogoče ukrepe, da bi državo moderniziral in jo spravil iz notranjih težav, v katerih se je Kitajska tedaj še vedno nahajala. Kljub začetnim uspehom je potek dogodkov Čangkajšku preprečil, da bi Kitajsko spet dvignil.

Medtem so namreč že bili na delu kitajski komunisti, med katerimi se je pojavil kot najmočnejša osebnost Maocetung. Njegova ideja je bila, naj komunisti v prvi vrsti razširijo svoje delovanje med revne kmete in podeželski proletariat. Do takrat je namreč vodstvo kitajske komunistične partije predvsem delalo na razširitvi komunizma med industrijskim delavstvom. Ko je prišel na vodstvo partije Maocetung, je izpremenil komunistično taktiko in prenesel težišče delovanja na podeželje. Maocetung je kmalu imel uspeh in se usidral s komunistično gverilo in oboroženimi oddelki v nekaterih provincah na podeželju.

Ko se je Čangkajšek zavedel rdeče nevarnosti, je začel z odločnimi vojaškimi akcijami proti komunistom. V letih 1934-35 je Čangkajšek v celi vrsti ofenziv porazil komunistične čete in jih prisilil, da so izpraznile province ter se umaknile na skrajno mejo države. Ta komunistični umik na več tisoč kilometrov dolgi poti čez kitajske province je znan pod imenom „dolgi marš“.

Predno pa je Čangkajšek mogel dokončati borbo s komunisti, obenem pa dvigniti in konsolidirati državo, je l. 1937 Japonska napadla Kitajsko. Prišlo je do dolgotrajne vojne z Japonci, ki se je nekaj let nato razširila v drugo svetovno vojno.

Kaotične prilike za časa vojne so bile seveda kakor nalašč za kitajske komuniste, ki so si zopet opomogli in se zasedrali v nekaterih provincah. Po končani drugi svetovni vojni so komunisti prišli do ogromnih zalog orožja in opreme poražene japonske armade. Poleg tega so komuniste z vsemi sredstvi podpirali Sovjeti. Na ta način je Maocetung dobil v svoje roke Mandžurijo in severno Kitajsko.

V letih 1945-1949 je divjala na Kitajskem krvava državljanska vojna med Čangkajškom in komunisti. S podporo kmečkega proletariata, izrabljajoč po vojni še neurejene razmere na Kitajskem, deloma pa tudi koruptnost Čangkajških generalov, funkcionarjev in uradnikov, se je posrečilo komunistom l. 1949 zmagati. Čangkajšek se je z ostankom vojske zahteval na kitajski otok Formozo.

Kitajska pod komunisti

Preden so kitajski komunisti prišli na oblast, so mnogi evropski in ameriški navneži trdili in verjeli, da Maocetung ni komunist, temveč zgolj „agrarni reformator“. To se pravi, da naj bi bil njegov namen samo to, da doseže potrebne agrarne reforme na kitajskem podeželju in da razdeli veleposestniško zemljo med kmete in nič drugega.

Prihod komunistov na oblast je seveda do kraja razbil te iluzije zahodnih navnežev. Na Kitajskem ni prišlo do neke pametne in umerjene politike ter potrebnih reform.

Partija je namesto tega s trdo in neusmiljeno roko zagrabila oblast, likvidirala cele sloje in uničila dosedanje razrede kitajske družbe. Z brezkončnimi psihološkimi kampanjami so komunisti indoktrinirali mase, da so postale slepo orodje v njihovih rokah. Poedinec, njegovo mišljenje in hotenje, je kmalu izginilo v dirigirani masi, katero partijski kričači vodijo tja, kamor to hočejo mogočni in od ambicioznosti zaslepljeni partijski voditelji.

Človek bi komunistično Kitajsko od l. 1949 dalje lahko primerjal z bolnikom, ki se v mrzlici in vročici obrača in premetava sedaj na eno, sedaj na drugo stran. Nekaj podobnega se dogaja na Kitajskem, kjer je komunistična politika doživela in še doživlja celo vrsto neprestanih, dostikrat nasprotujočih si sprememb. Množicam se danes zapoveduje, da se klanjajo in častijo nekaj, kar je že morda jutri od zgoraj proglašeno za slabo in zgrešeno.

Za ogromne ljudske žrtve, do katerih pride pri komunističnih poizkusih v gospodarstvu in drugod, se komunisti sploh ne brigajo.

V naslednjem si bomo podrobneje ogledali ta različna obdobja in med seboj nasprotujoče si smeri v komunistični politiki in vodstvu od l. 1949 naprej.

a) Doba od l. 1949 do 1955 — Združenje vsega kitajskega ozemlja, prevzem in utrditvev komunistične oblasti

V tej dobi so komunisti prevzeli oblast v svoje roke na ogromnem in razsežnem kitajskem prostoru in se počasi utrjevali na osvojenih položajih. To je bila prehodna doba, ko je partija začasno še pustila nekatere stvari in ustanove iz prejšnje dobe.

Tako npr. politične stranke v tej dobi še niso bile docela prepovedane.

V okrnjeni obliki in pod strogo kontrolo komunistov so stranke še nekaj časa lahko obstajale. Seveda o kakem svobodnem delovanju strank ni bilo več govora. Politične stranke so začasno obstojale le na zunaj in zgolj po imenu (enak položaj imajo politične stranke še danes v Vzhodni Nemčiji, kjer lahko „svobodno“ pritrjujejo temu, kar so odločili komunisti, ki imajo vso oblast v rokah.)

V industriji so v nekaterih panogah še pustili prejšnje lastnike tovarn ali obratov in jim dodelili partijske funkcionarje. Ni trajalo dolgo, ko je novi režim docela zatrl podjetnike in vse podržavil. Vzporedno s tem je začela silovita kampanja proti vsemu, kar so komunisti smatrali kot meščansko. Predstavniki „meščanskih“ razredov pa so bili odstranjeni, likvidirani ali zaprti.

Glede zemlje in kmetijstva so kitajski komunisti hodili točno po stopinjah in vzoru ruskih boljševikov. Med revolucijo in državljansko vojno so komunisti obljubili zemljo revnim kmetom in poljedelskim delavcem. Zaradi te obljube jim je ta sloj bistveno pomagal pri uspehu revolucije. Zaradi svojih obljub so bili komunisti v prvi dobi po prevzemu oblasti prisiljeni razdeliti zemljo med kmečke ljudi. Že po par letih pa so komunisti te male kmete ogoljufali in opeharili. Vzeli so jim zemljo in jo kolektivizirali. Ne glede na posledice, žrtve in strašen zastoj v poljedelstvu, so brez vsakih potrebnih priprav spravili zemljo v ogromne komune. Ta korak je bil z vso brutalnostjo izpeljan v glavnem do l. 1955.

V zunanji politiki je bila Kitajska v tej dobi tesno naslonjena na Sovjetsko zvezo ter je nastopala kot njen zaveznik. Dosledna tej svoji politiki je Kitajska tudi posegla v vojno na Koreji in je bila skrajno sovražno razpoložena proti Zahodu.

b) Od l. 1955 do 1960 — doba komunističnih poizkusov

V tej dobi se je vršila silovita masovna indoktrinacija vsega prebivalstva v komunističnem smislu. Komunisti so ogromno povečali število šol, tečajev in izobraževalnih krožkov. Glavni namen teh šol in tečajev pa ni bila splošna izobrazba ljudi, temveč psihološka priprava mas, da postanejo voljni nosilci in izvrševalci tega, kar sproti odreja partija. Med študenti, učitelji in profesorji so bile v tistem času druga za drugo kampanje kritike in samokritike v smislu komunističnega nauka. Na neprestanih masovnih mitingih so pripravljali množice, da so postale slepo orodje v rokah voditeljev režima.

Istočasno je Mao podvzel dva poizkusa za preobrazbo družbe. Prvi je bil poizkus javne kritike, drugi pa poizkus „velikega koraka naprej“.

Poizkus javne kritike: Mao je l. 1956 pozval ljudi, naj javno povedo svojo kritiko, kaj je pri izvajanju komunističnih načrtov zgrešenega, in naj dajo pobudo za izboljšanje. Njegova zamisel je bila ta, naj bi ljudje omejili svojo kritiko na poedine točke komunističnega programa in na način, kako se ta program izvaja. Mao je mislil, da se bo s pomočjo ljudske kritike

izognil napakam, ki so jih delali komunistični funkcionarji. Ljudska kritika naj bi pokazala na napake komunistov, katere bi sicer ostale prikrite.

Maov poziv k odprti kritiki je najprej naletel med inteligenco na veliko nezaupanje. Nihče ni hotel javno povedati kritike, ker so ljudje mislili, da je to komunistična past, in da bodo kritiki, ko se bodo oglasili k besedi, odstranjeni in lividirani. Šele, ko so partijski voditelji ponovno pozvali ljudi in slovesno zagotovili, da se ne bo nobenemu kritiku nič zgodilo, so začeli ljudje prihajati na dan s kritiko in s svojim mnenjem.

Enkrat dopuščena kritika pa je kmalu prestopila meje tega, kar so komunisti smatrali za dovoljeno, in je zavzela načelen obseg. Kritiki niso samo kritizirali načina izvajanja komunističnih programov, kakor je hotel Mao. Začeli so kritizirati tudi ves komunistični sistem kot tak, zahtevali so vedno več in več, odpravo enopartijskega sistema in povratek k demokraciji in svobodi. Po kratkem času so izbruhnile stavke in študentski nemiri, ki so šli tako daleč, da je na tisoče ljudi javno zahtevalo, da se vrne Čangkajšek!

Partija je seveda takoj prešla v napad. Spremenila je svojo taktiko, odpravila poizkus javne kritike, one pa, ki so kritizirali, so komunisti kljub svojim slovesnim obljubam dali odstraniti ali likvidirati. Ljudska sodišča so izrekla številne smrtne obsodbe tudi nad pisatelji in umetniki; opozicija med intelektualci, ki se je z odprto kritiko razgalila, je bila krvavo zatrta.

Maocetungov poizkus javne kritike se je l. 1957 popolnoma ponesrečil.

Takoj nato je Mao l. 1958 začel s svojim drugim poizkusom, ki je šel v docela nasprotni smeri od prvega poizkusa.

L. 1958 — poizkus „velikega koraka naprej“. — Po zamisli Maoce-tunga naj bi Kitajska brez odlašanja napravila „veliki korak naprej“ v smislu takojšnje uvedbe popolnega komunizma. To se pravi, da naj bi komunistična partija dobila absolutno kontrolo na vseh področjih, odpravil naj bi se tradicionalni sistem rodbine, zavest poedinca in osebe kot take naj bi se definitivno izgubila v komunistično dirigirani zavesti mase (preprosto povedano: človek naj bi sploh prenehal misliti in živeti po svoje in v krogu rodbine ter naj bi postal žival v komunistični čredi). — Da bi napravili ta „velik korak naprej“, so začeli ustvarjati velike in popolne ljudske komune.

Tudi ta drugi Maocetungov poizkus je doživel porazen neuspeh.

Velike ljudske komune so ustanavljali na povelje od zgoraj, brez nujno potrebnih priprav, na brzino in slepo se držeč nekega teoretičnega nauka. Na mišljenje in razpoloženje ljudskih množic se sploh niso ozirali.

Prišlo je do usodnega padca produktivnosti, predvsem poljedelske proizvodnje, do splošnega pomanjkanja živil in do strahovite lakote, ker je na splošno vse gospodarstvo zastalo. Ker je povrh tega v letih 1959-1961 Kitajska doživela še nekatere naravne katastrofe, je po cenitvah strokovnja-

kov ta Maocetungov poizkus imel za posledico najmanj 10 milijonov mrtvih, predvsem zaradi lakote.

V provincah je prišlo do krvavih nemirov in poskusov vstaje. Šele nastop in brutalen poseg vojske je preprečil popolen kaos.

Drugi Maocetungov poizkus je moral biti prekinjen in se je ponesrečil.

V tej dobi (l. 1955-1960) je v kitajski zunanji politiki prvič prišlo do napetosti s Sovjetsko zvezo. Pravi vzrok za spor je težnja Sovjetske zveze, da si podredi vse komunistične države. Nasproti temu sovjetskemu imperializmu se je Kitajska trdno odločila, da se ne podredi Sovjetom, da se dvigne na stopnjo velesile in da gre, tako v svoji zunanji, kakor tudi notranji politiki, svojo lastno pot. — Že l. 1960 se je napetost med Kitajci in Sovjeti tako povečala, da je Hruščev odpoklical iz Kitajske sovjetske svetovalce in ustavil tehnično in gospodarsko pomoč Pekinga.

c) Doba od l. 1961 do 1965 — konsolidacija v političnem in gospodarskem življenju

Zaradi neuspešnih poizkusov Maocetunga se je pojavila v politbiroju in v vrstah komunistične partije močna opozicija proti njemu. Z največjo težavo je Mao dosegel, da ni prišlo do njegovega padca. V političnem oziru je tedaj prevladala v partiji zmerna, Maou nasprotna struja. Partija je odnehala od prenenjenih in radikalnih ukrepov, ki jih je hotel uvesti Mao na političnem in gospodarskem področju. Življenje je ubralo na Kitajskem zmernejšo pot v skladu s stvarnimi prilikami.

Zmerna struja je sicer prevladala v politbiroju, vendar pa ni imela za seboj vojske, kjer je imel slejkoprej Maocetung velik vpliv.

V tej dobi je Kitajska v zunanji politiki podpirala izrazito revolucionarna gibanja v tretjem svetu. Doživela pa je pri tem vrsto neuspehov, ker so ta gibanja, ki jih je Peking podpiral, propadla.

d) Doba od l. 1965 do 1969 — „Velika proletarska kulturna revolucija“

Ves potek in razvoj kitajske „kulturne revolucije“ je nekaj edinstvenega v zgodovini komunističnih držav. Pa tudi v svetovni zgodovini težko najdemo nekaj podobnega. Značilno je, da niti večini kitajskih vodilnih komunistov v začetku ni bilo jasno, za kaj gre pravzaprav pri tej stvari. Edini, ki je od vsega početka vodil kulturno revolucijo in držal vse v rokah, je bil — Maocetung s svojo tipično kitajsko-azijsko prebrisanostjo.

Kakor smo povedali v prejšnjih poglavjih, je bil Mao zaradi svojih polomij pri komunističnih poizkusih okrog l. 1960-1961 politično popolnoma potisnjen v ozadje, na vodilno mesto v partiji in v državi pa je prišla skupina zmernih, Maocetungu nasprotnih komunistov. Ves državni aparat je bil praktično v rokah Maocetungovih nasprotnikov, ki pa niso mogli dobiti na svojo stran vojske, kjer je še imel Mao velik vpliv.

S kulturno revolucijo je Maocetungu uspelo razbiti in obvladati svoje nasprotnike in zopet zasesti prvo in vodilno mesto v partiji in v državnem

aparatu. To je dosegel Mao, ne da bi uporabil politično policijo in z njeno pomočjo likvidiral svoje nasprotnike med partijci, kakor je npr. to napravil Stalin v letih 1937-38.

Začelo se je takole: Ob koncu l. 1965 je Mao prišel na dan z geslom, da naj kulturo uživa predvsem delovni razred, kateremu pripadajo produkcijska sredstva. Pod pretvezo, da je treba kulturo in njene sadove ponesti med delovni sloj, je vojska — pod vplivom Maocetung — spravila na noge množice študentov, šolarjev in komaj dorasle mladine. Stotisoči mladincev, ki so se imenovali „rdeča garda“, so se organizirali v kulturno-revolucionarske skupine. Drug za drugim so se vršili neprestani kongresi in mitingi teh mladincev, katere je Maocetung na spreten način navdahnil z idejo, da morajo spraviti v gibanje neko stalno, permanentno revolucijo, ki ne sme niti za hip prenehati.

V najkrajšem času je to mladinsko gibanje prešlo preko svojega prvotnega okvira, da naj širijo kulturo med delavci. To geslo o kulturi je bilo itak samo Maocetungova pretveza, da je lahko dosegel mobilizacijo mladincev. „Kulturna“ revolucija torej nima s kulturo pravzaprav ničesar skupnega.

Ni trajalo dolgo, ko je mlada rdeča garda načela nastopati proti učiteljem, profesorjem in rektorjem šol in univerz, češ, da so reakcionarni in premalo progresivni. Kmalu pa so mladinci prenesli svoje napade tudi na državni aparat sploh, na uradnike, ministre in partijske funkcionarje, ki so bili takrat večinoma Maocetungu nasprotni. Na ogromnih javnih mitingih so mladi ljudje kritizirali funkcionarje. Zahtevali in tudi dosegli so njih odstop, če se tem osebam ni zgodilo še kaj hujšega. Nahujskani mladinci so neljube, Maou nasprotne ljudi dostikrat javno pretepali, mučili ali likvidirali. — Vse to je vojska, ki je bila pod Maocetungovim vplivom, mirno gledala ter indirektno ščitila.

S takim dolgotrajnim in neoviranim nastopanjem so mladinci počasi spravili z uradnih položajev pristaše zmerne, Maou nasprotne komunistične skupine. Prišlo je tako daleč, da je rdeča garda v Pekingju enostavno zasedla nekatera ministrstva, kjer so sedeli Maocetungu neljubi ministri.

Nastopi mladecev pa so počasi prekorali vse meje. Dostikrat so razbili in oplenili ne samo šole in predavalnice, ampak tudi muzeje in slične ustanove, javne in privatne zgradbe, vlamljali so v stanovanja in uničili vse kar se jim je zdelo premalo „proletarsko“ itd.

Ponekod je šlo to divjanje mladincev gladko od rok, ponekod pa so se uprli in je prišlo do krvavih spopadov in bitk. To se je godilo posebno tam, kjer so mladinci poskušali razbiti sindikate in na njih mesto enostavno postaviti svoje zaupnike. V takih primerih je prišlo do pravih bojev z delavci v tovarnah in obratih; množice ljudi so pri tem izgubile življenje.

Na koncu te več let trajajoče „kulturne revolucije“ je prišlo v državi do popolnoma kaotičnih prilik, posebno v gospodarskem življenju; zastajalo je vse delo kakor tudi obratovanje na železnicah, v državni upravi itd.

Prevladovali so nemiri, štrajki, sabotaže in ponekod odprti veliki spopadi med posameznimi skupinami kakor v državljanski vojni.

Končno je oblast proti koncu l. 1967 začela z drastičnimi ukrepi zavirati kulturno revolucijo. Pozneje je z vso odločnostjo nastopila vojska, ki je počasi prisilila mladince, da so se vrnili v šole in delovna mesta. Seveda to spet ni šlo brez spopadov in prelivanja krvi, ker so se podivjani mladinci upirali tudi vojski.

Bilanca kulturne revolucije: V partiji in v državnem aparatu je bila razbita in s svojih mest odstranjena komunistična zmerna, Maocetungu nasprotna struja, kateri so mladinci izpodnesli tla.

To potezo Maocetunga pa je Kitajska drago plačala z notranjim prelivanjem krvi, s kaosom v državi in gospodarstvu in z velikim padcem proizvodnje na vseh področjih. Na koncu koncev je bil mali kitajski človek tisti, ki je težko plačeval ambicioznost in politično igro Maocetunga.

Ker je razdivjano rdečo gardo lahko obvladala in razkropila samo vojska, je v tej dobi začasno poleg Maocetunga imelo vojaštvo velik in odločujoč vpliv, tako v politbiroju kakor tudi pri vodstvu države.

V zunanji politiki je l. 1969 prišlo do še globljega in odločilnega razdora med Kitajsko in Sovjeti, ko so nenadoma prišla v svet poročila o silovitih vojaških spopadih v obmejnem področju med obema državama. Pokazalo se je, da bi posledice kitajsko-sovjetskega spora mogle postati nedogledne in nepreračunljive. — Globlji vzrok za te spopade in napetosti je bil v tem, da se je Kitajska čutila ogroženo s politiko in doktrino Brežnjeva o omejeni suvereniteti komunističnih držav v prid Sovjetski zvezi, kakor tudi z zasedbo Češke po sovjetskih četah. Kitajska je v tej dobi zavzela definitivno stališče do Sovjetov ter se začela močno približevati zahodnim državam.

e) Doba od l. 1969 do 1976 — Dvig in padeč generala Lin Piao, neomejena zmaga Maocetunga.

Ob koncu kulturne revolucije je l. 1969 prišlo do izredno velikega vpliva vojske, ki je Maocetungu omogočila, da je napravil v državi red in se znebil rdečih mladincev. Na čelu vojske, ki je poleg Maocetunga dobila takrat vodilno vlogo na Kitajskem, je stal mladi in ambiciozni general Lin Piao. Njegova pozicija je bila tako močna, da je bil uradno določen kot dedič in naslednik starega Maocetunga.

Vse je kazalo, da je Kitajska končno stopila v fazo pomirjenja in da ni pričakovati nadaljnjih notranjih pretresov.

In vendar temu ni bilo tako. Aprila l. 1972 je bilo v Pekingu nenadoma objavljeno uradno poročilo, da je general Lin Piao hotel napraviti na Maocetunga atentat. Ko se mu je to ponesrečilo, je hotel pobegniti z letalom v Sovjetsko zvezo. Njegovo letalo pa je — tako pravi uradno poročilo — septembra l. 1971 na begu nad Mongolijo strmoglavilo na zemljo, pri čemer so se ubili Lin Piao in njegovi spremljevalci.

So ti skopi podatki uradnega poročila resnični? Nihče, tudi najboljši poznavalci Kitajske ne vedo ničesar. Vse je zavito v neprodarno temo; razen uradnega poročila, ne vemo nič.

Pravo ozadje te tragedije pa je, da je bil general Lin Piao poprej potreben Maocetungu, ker je edino vojska bila v stanju, da je napravila konec kulturni revoluciji in rešila državo iz kaosa. Pri tem je Lin Piao dobil preveč oblasti in vpliva. Zato ga je Maocetung v naslednji fazi vrgel in uničil.

Pomisliti pa je treba sledeče: Do padca Lin Piao ni moglo priti od danes do jutri. Nobenega dvoma ni, da je med Maocetungom in Lin Piao prišlo do dolge, več let trajajoče borbe za oblast, ki se je vršila tako v politbiroju, kakor tudi v državni upravi, partiji in vojski. In vendar tudi najboljši opazovalci Kitajske in ves zunanji svet v tej dolgi borbi med obema, niso imeli niti pojma. Da, še več, uradno poročilo je bilo objavljeno aprila 1972, da se je Lin Piao ubil septembra 1. 1971. Torej je bil Lin Piao, mož številka 2 na Kitajskem, že več kot pol leta mrtev, ne da bi zunanji svet to sploh vedel!

Vse to dokazuje, kako nepregledna in obenem hermetično zaprta je kitajska politika nasproti zunanjemu svetu. Obenem pa dokazuje popolno nepreračunljivost Kitajcev in njihove politike. Kar se tam v resnici dogaja, je dostikrat nekaj docela drugega, kakor prikazujejo uradna poročila. Upoštevati moramo torej, da je zunanji videz stvari in položaja na Kitajskem lahko silno varljiv in drugačen od pravega stanja.

Po padcu Lin Piao so sledile krvave čistke med njegovimi generali in oficirji, kakor tudi med pristaši v civilni upravi. Za ljudsko maso pa je Mao organiziral silovite propagandne kampanje z geslom, da je bil Lin Piao podlež, izdajalec delavnega ljudstva in pravi izvržek človeške družbe. Komaj nekaj mesecev prej pa so masovne kampanje istih komunističnih propagandistov zgovorno prepričevale iste ljudske množice, da je Lin Piao izreden heroj in vreden naslednik Maocetunga.

Po padcu Lin Piao je Maocetung postal neomejeni in nesporni vladar Kitajske in je kot tak ostal do svoje smrti 1. 1976.

Maocetungova pot na oblast je bila torej posejana z neštetiimi človeškimi žrtvami. Pognal jih je množično v smrt že med državljansko vojno in revolucijo. Nato spet s svojimi masovnimi poizkusi za dosego „popolne“ komunistične družbe. Poizkusi so se izjalovili in pustili za seboj milijone trupel.

Končno je preko mladinskega pokreta kulturne revolucije vrgel z oblasti svoje tekmece, zmerno skupino. Mladince je nato odstranil s pomočjo vojske in končno je uničil še generala Lin Piao in ostal brez tekmecev na oblasti.

Nerazumljivo je, da je na Zahodu toliko Maocetungovih občudovalcev, ki gledajo v njem vzor vodnika in junaški lik. V resnici je bil to človek

brez vsake morale, zaslepljen od marksističnega nauka in svoje bolne ambicioznosti, kateri je brez pomisleka žrtvoval milijone ljudi.

f) Doba od l. 1976 naprej — po Maocetungovi smrti.

Ko je Mao l. 1976 umrl, je takoj prišla na dan borba za oblast med obema strujama v kitajski partiji; to sta, radikalna skupina, kateri se je postavila na čelo Maocetungova vdova, in zmerna skupina, ki hoče potisniti ideologijo nekoliko v ozadje in se lotiti praktičnih vprašanj vsakdanjega življenja, predvsem problemov v gospodarstvu.

Zaenkrat je prevladala skupina zmernih, ki je takoj po prevzemu oblasti sprožila silovite masovne kampanje proti Maocetungovi vdovi in njenim pristašem.

V zunanji politiki nadaljuje sedanje vodstvo države s prejšnjo politiko sovražnega stališča do Sovjetov in iskanja naslombe in zavezništva pri zahodnih državah.

Pojavlja se vprašanje, ali je sedanja smer v kitajski notranji in zunanji politiki dokončna? Ali je sedanji položaj v državi trden in ustaljen?

Izkušeni opazovalci Kitajske so mnenja, da ta vprašanja še niso odločena in razčiščena. Opazovalci razmer svarijo pred tem, da bi se zanašali na kitajski videz, ter opozarjajo na nepreglednost in nepreračunljivost kitajske politike. Za kulisami se dostikrat pripravljajo važne spremembe, o katerih zunanji svet nima niti pojma.

Zato niso izključene v bodočnosti nove napetosti in borba za oblast med zmerno in radikalno strujo v partiji, kakor tudi med partijo na eni strani in vojsko na drugi strani.*)

Težave pri ugotavljanju resničnega stanja.

Opazovalci kitajskih razmer naletijo na velikanske težave pri ugotavljanju in ocenjevanju pravega položaja in razmer v deželi. Skoraj nemogoče je opazovati od blizu tamkajšnje dogodke ali zbirati na licu mesta dokaze za to ali ono trditev.

Kitajska je za tujce in za zahodni svet hermetično zaprta dežela. Vsak obiskovalec lahko napravi samo tisto pot po kitajskem ozemlju, ki jo dovoli režim. To je pa samo en malenkosten del, rekel bi, drobec ogromnega kitajskega teritorija. Zato se številna poročila obiskovalcev nanašajo na zelo omejeno število vedno istih objektov, ki jih vsakokratni obiskovalci vidijo na vedno isti poti. Tujci torej vidijo izključno samo to, kar režim želi in hoče, da naj obiskovalec vidi. Da je na tej uradno dovoljeni in tujcu

*) Prav v trenutku, ko smo prejeli pričujoči prispevek, je v polnem jeku nova „vojna plakatov“, ki se tokrat ne ustavlja niti pred spominom na Maocetunga, in za katero še ne moremo predvidevati, kakšne posledice bo rodila v trenutku, ko bo ta članek zagledal beli dan. — Op. ured.

na ogled razstavljeni poti tudi marsikaj pozitivnega, je na dlani.

Na njegovi poti spremlja obiskovalca truma uradnih funkcionarjev in tolmačev, ki mu onemogočijo, da bi govoril ali prišel v stik s prebivalci. Da tujec ne obvlada kitajskega jezika in krajevnih narečij, je seveda še dodatna nepremostljiva ovira za stik z domačini.

Niti enemu človeku se še ni posrečilo od l. 1949 dalje, da bi prebil to steno, prekoračil od režima dovoljeno črto in videl ogromno večino kitajskega ozemlja, ki je za tujca zaprta.

Tuji novinarji se lahko gibljejo le v okrožju 1 km od svojega stanovanja. Prepovedan jim je vsak stik z ljudmi, tudi privaten stik s komunističnimi funkcionarji, s katerimi lahko govorijo samo ob priliki uradnih obiskov. Vsak poizkus, da bi novinar poiskal stike izven dovoljenega okvira, je silno nevaren in mu lahko prinese 10 ali 20 let ječe.

Zato so tuji novinarji navezani skoraj popolnoma samo na objavljena uradna poročila, katera lahko potem sporočijo naprej svojim časopisom.

Bilanca komunističnega režima

V naslednjem bomo skušali objektivno analizirati uspehe in neuspehe komunističnega režima na Kitajskem ter izluščili pozitivne, kakor tudi negativne strani.

Pozitivno:

1. Komunistom je uspelo po več kakor celo stoletje trajajoči notranji in zunanji oslavitvi Kitajske deželo združiti in obdržati zedinjeno. Seveda pri tem ne govorimo o sredstvih za ta uspeh in o ceni, ki jo je kitajski narod za to plačal.

2. Gospodarsko so bili doseženi uspehi in nek napredek.

Poleg tega trdi režim, da mu je uspelo odpraviti splošno lakoto, do katere je poprej prihajalo na Kitajskem, ker je dežela preobljudena. — V kolikor morejo opazovalci ugotoviti na tistem majhnem koščku kitajskega ozemlja, po katerem je uradno dovoljena pot obiskov, ta komunistična trditev drži.

Kaj pa se godi na ogromni večini ozemlja, katere nobeden od tujih obiskovalcev sploh ne more videti? Ali tudi tam ni več lakote? — To vprašanje ostaja odprto in je zato komunistična trditev o odpravi lakote nepotrjena.

Zunanjepolitično je uspelo državo napraviti neodvisno, jo dvigniti na stopnjo velesile in jo spraviti izven sovjetske nadvlade. — Po vsem videzu je to najbolj stvaren in pozitiven uspeh komunističnega režima na Kitajskem.

Negativno:

1. Komunistični režim je z nasilnimi, brutalnimi in nečloveškimi sredstvi preobrazil kitajsko družbo, pri čemer so bili uničeni ali likvidirani celi sloji in družbeni razredi. Človeške žrtve od l. 1949 dalje cenijo poznavalci

razmer od 15 do 35 milijonov ljudi. V to cenitev so všteti oni, ki so bili pobiti po politični policiji in komunističnih oddelkih ali likvidirani pri masovnih čistkah, kakor tudi tisti, katere so komunisti s svojimi norimi in na zločinski način izvedenimi gospodarskimi poizkusi pogladi direktno v smrt. Pri teh poskusih je največ žrtev terjal poizkus komun na podeželju, ko je poljedelska proizvodnja skoraj zastala in je prišlo do strašne lakote.

2. Popolno uničenje in iztrebljenje vsake opozicije ali drugače mislečih, ideološka indoktrinacija množic in duhovna preobrazba posameznika, da je postal poslušen del po partiji dirigirane mase. Izvedena je popolna kontrola vsakega po vsakem, poleg tega še kontrola s strani politične policije in partijskih funkcionarjev.

3. O kakih splošnih in človeških pravicah, o svobodi govora ali tiska ni niti govora. Nastop kakega oporečnika, kakor je npr. v Sovjetski zvezi profesor Zaharov, je na Kitajskem popolnoma nemogoč in nepojmljiv.

Človek tam nima pravice, da bi si izbral poklic, šolsko izobrazbo, delovni kraj in mesto stanovanja. Praktično je reduciran na stopnjo državnega sužnja.

4. Posameznik se mora trdo boriti in delati za svoj eksistenčni minimum, ki je silno nizek. Ročna ura ali kolo so želje, za dosego katerih mora človek dolgo štediti in si pritrgovati.

Ljudje nimajo dopusta. Na vprašanje novinarjev, kako je z dopustom, je neki kitajski funkcionar nedavno izjavil: „Vsak Kitajec ima letno 55 dni dopusta, to je 53 nedelj in dva državna praznika.“ — O dopustu, razen nedelj torej tam sploh — ni govora.

Sklepne misli

V zadnjem času uživa Kitajska zaradi svojega nasprotstva do Sovjetske zveze vedno večje simpatije na Zahodu. Pri tem prihaja do izraza popolna nevednost o položaju na Kitajskem, kakor tudi docela napačno tolmačenje kitajskih ciljev.

Evropejci in Američani dostikrat z otročjo naivnostjo občudujejo Kitajsko in ji v svoji glavi pripisujejo stvari in možnosti, ki jih Kitajska nima.

Kitajska namreč kljub svoji razsežnosti in številu prebivalcev še dolgo ni industrijska država, kakor je npr. Sovjetska zveza. Po večini je še v dokaj primitivnem stanju. Morda bodo prešle generacije, preden se bo bistveno dvignila. Njene gospodarske možnosti so omejene.

Kitajske ne smemo podcenjevati; prav tako pa bi bilo napačno, če bi jo precenjevali.

V zunanji politiki je današnja Kitajska v ostrem nasprotju s Sovjetsko zvezo in dela vse, kar more, da zavira svetovni sovjetski imperializem, po katerem se čuti življenjsko ogrožena.

Sedanje stališče Kitajske je bistvene in življenjske važnosti za Zahod. Če bi Kitajska opustila sedanjo politiko in se spoprijaznila s Sovjeti

bi bilo ravnotežje sovjetskih in drugih sil med Zahodom in komunističnim Vzhodom tako temeljito porušeno, da si Zahod na to možnost niti misliti ne upa, ne da bi se zgrozil. Zahod bi prišel v tem primeru v življenjsko nevarnost in bi to moglo pomeniti njegov konec.

Žalostno, toda za današnji svet značilno dejstvo je, da edinole spor med obema komunističnima velesilama, med Sovjeti in Kitajsko, omogoča svobodnemu svetu, da živi v nekem relativnem miru, ne da bi se tresel za svoj obstoj.

V tem smislu igra današnja Kitajska, četudi je komunistična, življenjsko važno vlogo za Zahod.

Kljub temu ne smemo pri tem niti za trenutek pozabiti, da so kitajski voditelji — pa naj pripadajo radikalni ali pa zmerni skupini — prežeti marksistično-leninističnih načel in imajo pred očmi svetovno zmago komunizma. Če bi Kitajska enkrat premagala Sovjetsko zvezo, bi postal Zahod njen sovražnik številka 1.

Kitajci so torej danes zavezniki Zahoda samo iz taktičnih razlogov, ker so za njih Sovjeti za sedaj glavni sovražniki, po katerih se čutijo ogrožene.

Videli smo v prejšnjih poglavjih, kako sta politika in stanje na Kitajskem za zapadnjake nepregledni in nepreračunljivi. Tudi sedanja kitajska sovražnost do Sovjetov je lahko podvržena v bodočnosti večji ali manjši spremembi. Tudi če bi prišlo samo do manjše spremembe in delnega zmanjšanja napetosti med Sovjetsko zvezo in Kitajsko, bi bile posledice za Zahod še vedno zelo težke, ker bi imela Sovjetska zveza bolj proste roke proti svobodnemu svetu.

Zato bi moral biti Zahod do Kitajske dvakrat previden. Zahod se mora kitajske pomoči vsekakor poslužiti v svoji obrambi proti vedno nevarnejšemu sovjetskemu imperializmu in vojaški premoči.

Toda pri tem mora Zahod vedno imeti pred očmi dve stvari: prave cilje kitajske politike in možnosti, da se kitajska politika nekega dne popolno ali delno spremeni. Ker se take spremembe na Kitajskem pripravljajo za kulisami in za tuje opazovalce nevidno, so zato za Zahod še toliko bolj nevarne.

Če bo Zahod na možnost take spremembe nepripravljen, bodo posledice nedogledne... —

Da bo „Tabor“ lahko zagovornik resnice in klicar k neprestanemu boju do končne svobode našega zasužnjenega naroda, mora redno izhajati! Če hoče redno izhajati, ga moramo redno plačevati! Zavedajte se tega! „Tabor“ nima mecenov! Poravnajte redno naročnino, nabirajte novih naročnikov in prispevajte v naš tiskovni sklad!

VSEMIRSKO JUGOSLOVANSTVO

III. del

Pisec Lovrenčič pravi, da živi „jugoslovanska ideja že od Sama“. Ta nesmisel sem ovrigel že v prvem delu mojega odgovora. Tudi Celjani niso imeli nobenega opravka z jugoslovansko idejo, ker takrat tkzv. jugoslovanskega vprašanja še ni bilo. Kdaj je torej nastala „jugoslovanska ideja“? Kdor se tako goreče zavzema za neko idejo, bi moral poznati vsaj zgodovino njenega nastanka. Lovrenčič niti tega ne ve!

Zamisel združitve vseh srbskih pokrajin v eno državo ni niti originalno srbska, ker ima svoj izvor na — Poljskem. Poglejmo, kaj pravijo o tem Poljaki?

„Po navdihu in pod neposrednim poljskim vplivom še posebno kneza Avgusta Czartoryskega, je Garašanin, eden izmed najpomembnejših državnikov takratne srbske generacije sprejel tkzv. „Načertanije“ t. j. delovni program, katerega cilj je bil ustanovitev Velike Srbije ter priključitev k kneževini Srbiji vseh pokrajin, v katerih so živeli Srbi, torej Bosne in Hercegovine, Banata in Pograničja“ (t. j. Vojne Krajine na slovensko-hrvatski meji). Henryk Wereszycki: Pod berlem Habsburgow, Krakow 1975, str. 90.

Začetki poljskih vplivov v Srbiji segajo v napoleonske čase. Knez Adam Czartoryski, osebni prijatelj ruskega carja Aleksandra I in njegov zunanji minister je poleg načrta obnovitve poljske države napravil tudi načrt za osvobojenje balkanskih narodov izpod turškega jarma. Po padcu Napoleona je knez Czartoryski poslal svojega osebnega odposlanca v Beograd, kjer je ta knezu Milošu Obrenoviću obrazložil poljski osvobodilni načrt.

Milošev minister Ilija Garašanin je ta poljski načrt takoj sprejel in ga pozneje še razširil in izpopolnil. Tako izpopolnjen načrt je objavil v znani knjigi „Načertanije“ l. 1844. „Načertaniju“ bi rekli po slovensko osnutek. V tem delu zagovarja potrebo velike jugoslovanske države, katero naj bi pod srbskim vodstvom seveda sestavljali Bolgari, Srbi, Hrvati, Bosanci, Hercegovinci, Črnogorci in celo — Albanci. Macedonskega naroda Garašanin ne omenja, ker so mu ti bili samo prebivalci „južne Srbije“. Velikanskega pomena za nas je, da Garašanin Slovencev ni vključil v svoje „Načertanije“.

Srbski agenti so Garašaninovo idejo zanesli na Hrvatsko, kjer se je pojavila pod imenom „ilirizma“. Odtod je prišla tudi med Slovence. Med slovenskim ljudstvom — če izvzamemo par neizobraženih duhovnikov n. pr. M. M. Ziljskega, U. Jarnika, dr. Poklukarja in uskoka S. Vraza — ta ideja ni nikogar navdušila. Slab odmev jugoslovanstva med Slovenci

je bila logična posledica večstoletnega medsebojnega nepoznanja. Poglejmo, kaj pravijo o tem neslovenski viri:

„Slovenci su imali u prošlosti razmerno malo neposrednih veza sa ostalom jugoslovenskom braćom. Sa Srbima do najnovijeg doba nisu imali nikakvog dodira osim pojedince, čak sa susednim Hrvatima su bile njihove veze slabe.“ Jugoslavikus: Borba Slovenaca za Jugoslaviju, Beograd 1934 str. 5 (v cirilici).

Poljski poznavalec slovenskih razmer Józef Magnuszewski pa v „Antologii poezji slowenskiej“ pravi na str. IX takole:

„Razmeroma slab odmev je v Sloveniji doživelo ilirsko gibanje, ki se je najbolj razvijalo na Hrvatskem, katero je zasledovalo združitev južnih Slovanov na podlagi ilirizma t. j. srbohrvatskega jezika. Prav ta premisa je zelo oteževala napredovanje ilirizma v Sloveniji.“ Antologia poezji slowenskiej, Krakow 1973.

Vekoslav Bučar pravi v svoji knjigi „Politička istorija ilirstvo najviše su se oduševljavali poedini istočni štajerci, naročito dr. Muršec, a i kornuška Slovenca Ainšpiler (Einspieler) i Majar“.

Ta ilirizem, ki je pomenil izdajo lastne domovine in naroda, ker se je odrekal svojemu jeziku, je izzval na politično tribuno Slomška, „Slovenačko-hrvatska zajednica naišla je na otvoren otpor biskupa Slomškega i na skriveni otpor Blajvajsa (Bleiweisa).“ Bučar: Politička istorija Slovenačke str. 23.

Tako smo že takrat doživeli, da se je par štajercev in Korošcev v imenu slovenskega naroda megalomansko izreklo za ilirizem, kot se danes par jugoslovenarjev, vključno z Lovrenčičem v „imenu slovenstva“ navdušuje za Jugoslavijo. Toda Slomškov duh še živi med nami.

Kako je sodila večina Slovencev o „ilirizmu“?

Joža Glonar pravi v svojem „Poučnem slovarju“, Ljubljana 1931 str. 493 naslednje: „Ilirizem, ideologija in stremljenje „Ilircev“, ki je doseglo baš nasprotno od tega, kar je nameravalo: namesto unifikacije južnih Slovanov je povzročilo njih ostro diferenciacijo in pri posameznih narodih zelo poostrilo njih individualno narodno zavest; pri nas se je ta boj principiелno končal že v razmerju med Prešernom in Vrazom“.

Ker pisec Lovrenčič omenja v zvezi z jugoslovansko idejo še Prešerna in Gregorčiča, je s tem dokazal vrhunec svoje nevednosti. Prav Prešeren se je jasno in ostro izrekel proti Vrazovemu ilirstvu n. pr. v svojih „Zabavljivih napisih“. Ker pisec Lovrenčič o teh še nikoli ni nič slišal, mu jih tukaj navedem:

„Bahači čvetero bolj množnih Slave rodov“
„Čeh, Poljak in Ilir, Rus svoj zobraziti jezik,
njih le mogočni ga rod ima pravico pisat,
Beli Hrovat, Rusnjak ne, Slovak ne, z Slovenci ne drugi
tim gre Slave pesám, lajati, tace lizát“.

„Narobe Katon“

Od drugih manjši in časten manj rod je slovenski, lakota slave, blaga, vleče pisarja drugam.

Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni,

Stanko Slovincov vskok, Vraz si narobe Katon.

Kdor ne ve nič, ta tudi ne ve, kaj je pisal Gregorčič. Zato bo najbolje, da se Lovrenčič naknadno seznani z „goriškim slavčkom“ in odpre njegove „Poezije“, Celovec 1908. Tam bo našel na strani 121 pesem „Naš narodni dom“, v oklepaju „Zedinjena Slovenija“. Prav leto 1918 pa je raztrgalo Slovence med 4 države. Gregorčič si je želel le Združeno Slovenijo, v kateri bi vladal le slovenski jezik, brez gotice in brez cirilice, kot znakov tujega gospodstva.

Če bi bil omenil resnične propagandiste jugoslovanstva med Slovenci npr. Ivana Laha, E. Gangla, M. Puglja, J. Kozaka, J. Ribičiča in še par drugih, bi že razumel, ne pa Prešerna in Gregorčiča.

Za pisca je dovolj, da ima neka država prestolico, nakar je vse v najlepšem redu — za Lovrenčiča namreč. To dejstvo meni nič ne pove, pač pa je velike važnosti, kako se iz te prestolice komu vlada. Če je država multinacionalna, prakticira pa se centralizem, takrat so razen državnega naroda vsi drugi narodi prikrajšani.

Če bi bil Lovrenčičev kriterij pravilen, potem je bila bivša Avstro-ogrška monarhija imenitna država, saj je imela kar dve prestolici in dve državni zbornici: Dunaj in Budimpešto. Kljub temu so Slovenci bili nezadovoljni z Avstrijo; zakaj? V avstrijski državi je bil državni narod nemški, v madžarski državi pa madžarski, vsi drugi narodi so bili zatirani. Isto se je ponovilo tudi po letu 1918 v Jugoslaviji (SHS); tu si je vse pravice lastil srbski narod, vsi drugi narodi pa so bili prikrajšani. To je rodilo nezadovoljstvo, ki se je manifestiralo leta 1921 v Avtonomistični izjavi slovenskih kulturnih delavcev.

Slovenskih in hrvatskih razočaranj z Jugoslavijo sploh ni bilo ne konca ne kraja. To je opazilo tudi inozemstvo. V serijoznem delu Dr. Alphonsa Nobela: Handbuch des Staatsmanns, München 1923 pravi avtor na str. 230 o Jugoslaviji takole:

„V opoziciji se nahajajo skoraj vse druge stranke: republikanci, komunisti, nacionalni socialisti, predvsem pa hrvatske in slovenske stranke, katere izredno ostro napadajo jugoslovansko ustavo, ker ta ne priznava enakopravnosti hrvatskega in slovenskega naroda, temveč hoče oba naroda vladati iz Beograda.“

Kako so se počutili Slovenci v novi jugoslovanski državi, pa nam najbolje povedo dopisi slovenskih rekrutov iz južnih krajev, ki so bili objavljeni v „Našem domu“, Maribor 1923, str. 62-63. Takole pravijo: „Življenje, ki ga živimo tu v daljavi, ni kaj rožnato. Najbolj nas žalosti, da tukaj naš slovenski jezik zapostavljajo. Žalostno je, da se ne sliši nič drugega kakor j... podpisani S. M. iz Trebinja. Iz Zelenike v Dalmaciji

piše drugi rekrut: „Slovenski fantje smo šli iz Celja v Dalmacijo po suhem in po morju. Doživeli smo vihar in morsko bolezen. Prijetna Dalmacija ni, še manj pa surovo podčastništvo, ki nas vedno batina. Orli vojaki doživljamo trdo preizkušnjo za svoje slovensko prepričanje“.

Zanimivo je, kako so naši slovenski izseljenci v ZDA sodili o Jugoslaviji. V „Koledarju Ave Maria“ za leto 1923 so dali duška svojemu razočaranju. Na strani 189-190 istega koledarja takole opisujejo Jugoslavijo: „Slovenski demokrati... bi najraje, da bi slovenski kmet za vsako kivero, ki jo misli prodati tja (t. j. v Beograd), romal po živinski ‚pos‘. Sicer pa, ako pojde tako naprej, kmalu ne bo imel več ničesar prodati... Pa da bi se davščine vsaj kje kaj poznale, bi še bilo, a se v resnici poznajo samo v žepih državnih koritarjev. Afera za afero se ponavlja, ena bolj umazana kakor druga, gori do ministrskih sedežev, da med njimi največ... Tako različni elementi, kakor so Srbi na eni ter Hrvati in Slovenci na drugi strani, po veri, po kulturi, kratkomalo v eno posodo zliti, mora dati le kalno brozgo, kakor če vzameš dvoje vrst vina, ki se ne vzameta skupaj...!

Za enkrat obstoja večja nevarnost, da bi znal pravoslavni volk požreti katoliško jagnje. Nikakega dvoma ni, da ima v naši domovini pravoslavje dejansko isto prednost pred katolicizmom, kakor ga je imel katolicizem v naši bivši domovini pred drugimi verami. Vsa verska „enakopravnost“, katere se državni krmilarji kar cede, ne more utajiti tega dejstva. Srbija ima prednost v političnem oziru, tega menda ne bo nihče zanikal. Ker pa je pravoslavje zraščeno z državo, ga ima tudi v verskem.

Ko je šlo nekaj Sokolov k mednarodni telovadni tekmi v Lille na Francosko, so dobili za pot 400.000 kron iz državne blagajne. Za slovenske Orle, ki so šli z istim namenom v Strassbourg, ni bilo nobene pare.“

Potem je prišel 1. junij 1924 v Trbovljah. Orjuna, teroristična organizacija bivše Samostojne Demokratske Stranke (SDS), je šla na izzivalen pohod v Trbovlje ustrahovat slovenske rudarje. Pri tej priložnosti je prišlo do spopada, v katerem so Orjunci postrelili pet slovenskih rudarjev. V dokaz, da so hoteli Orjunci za vsako ceno izzivati spopade, je dejstvo, da so vozili s seboj popolno sanitetno opravo.

Član nasilniške organizacije je bil tedanji vodja slovenskih liberalcev in glavni tajnik JNS dr. Albert Kramer, pravosodni minister dr. Grisogono in drugi. Vse trboveljsko prebivalstvo je zahtevalo, naj oblast orjunske izzivanje prepove. Zanimivo je, da je preganjavec slovenskega delavstva dr. Albert Kramer bil tudi kandidat na marksistični listi.

Že zgoraj omenjeni list „Naš dom“ 1928 je na str. 257 napisal za 10-letnico jugoslovanske države tele misli: „1. decembra je minilo 10 let, odkar smo Slovenci, Hrvati in Srbi skupaj v eni državi. Obletnico desetletja državnega sožitja obhajamo z mešanimi občutki. Godi se nam kakor zakoncema, ki sta s polnimi čuvstvi hrepenenja in z razkošnimi nadami prihodnje sreče sklepala zakon, a po kratkem skupnem bivanju okusila trpko

resničnost vsakdanjih skrbi. Težave in skrbi 10-letnega državnega sožitja s Hrvati in Srbi so tudi nam v marsičem ohladile začetni zanos in iztreznile kipeče navdušenje srca. Ob 10-letnici čutimo vso težo skupnega življenja v skupni državi“!

Nato so si sledili dogodki, ki niso v ničemer zaostajali za bivšo Avstroogrsko. Leta 1929 je napravil kralj Aleksander I. državni udar, odpravil parlament in vpeljal diktaturo. Na mesto poprejšnjih oblasti so bile vpeljane banovine, ki so načrtno trgale nesrbska narodnostna ozemlja. Tako so od Dravske banovine, ki je bila čisto navadna provinca, odtrgali okraja Črnomelj in Metliko in ju priključili k Savski banovini. Od Savske banovine pa so odtrgali okraj Čakovec (Medmurje) in ga priključili k Dravski banovini.

V Sloveniji so razpustili Prosvetno Zvezo, Kmečko Zvezo, Župansko Zvezo itd. Iz slovenskih šolskih čitank so trgali strani z Cankarjevim slavošpevom slovenski besedi in raju pod Triglavom ter ga nadomestili z slavošpevom — jugoslovanščini. Temu divjanju proti vsemu, kar je bilo slovenskega v Jugoslaviji, so sledili zloglasni šenčurski dogodki, katere je pozneje kranjski dekan škerbec opisal v posebni knjigi. Potem je Jugoslavija v začetku leta 1933 konfinirala dr. A. Korošca, dr. Kulovca, dr. Ogrizka in še veliko drugih Slovencev. Zakaj? Zato, ker se je dr. Korošec v tkzv. „punktacijah“ drznil zahtevati temeljne človečanske pravice za Slovence v Jugoslaviji.

In kako so te Koroščeve zahteve imenovali v Belgradu? Senator J. Banjanin je izdal posebno knjižico pod naslovom „Politika jugoslovenskog jedinstva protiv punktacija, razdora i mržnje“, Beograd 1933. Na strani 24 piše ta „jugobrat“ takole:

„Po mišljenju dr. Korošca Jugoslavija nije država, u kojoj su Slovenci našli svoju nacionalnu državu u jugoslovenskom jedinstvu, nego je po njegovom mišljenju Jugoslavija tuđa država, koja je sa ostalima raskomadala Slovence.“ Na str. 27 piše dalje: „G. Korošec stvara u napred dispozicije, da se Slovenci mogu ujediniti i na drugi način... Gospodo, rekao sam već, da su frivolnost i felonija roditelji svih punktacija. Najfrivolnija je Koroščeva, jer je on bio ministar šestog januara, jer je on odobrio i šesti januar i sve zakone u tome duhu izgrajene.“

Na strani 9 iste brošure pa je Banjanin brez rdečice sramu javno priznal, da je cilj Jugoslavije posrbiti Slovence. Takole pravi: „I danas sam zastupnik iste te ideje, da u velikom našem narodu, da se u narodnom našem jedinstvu imadu utopiti svi separatizmi i avtonomizmi, sve pokrajinske i historijske tradicije i individualizmi“. Vse to in še marsikaj se najde v tej zanimivi knjižici. Je krepko in jasno izraženo, zato je vsak komentar odveč, tudi Lovrenčičevo sanjaštvo.

Dne 8. junija 1937 so pri Prihovi jugoslovenarji zaklali slovenskega akademika Rudolfa Dolinarja. Napad na slovenske katoliške akademike je organiziral jugoslovenar Slavko Reja, upravnik mariborske izdaje „Ju-

tra". Knjižica „Zločini govore“, ki je bila izdana po padcu JNS-arske diktature, navaja vse jugoslovanske zločine nad Slovenci kar lepo po kronološkem redu. Na strani 30-31 piše naslednje:

„Po volji JNS je bilo od tedanjih oblasti v tem strašnem času v Sloveniji politično kaznovanih do 6.000 ljudi, bodisi z denarnimi kaznimi ali z zaporom. Slovensko ljudstvo je v letih največje gospodarske stiske na povelje zločinske JNS moralo plačati okrog 2,300.000 dinarjev kazni ali odsedeti zapor v skupnem številu 46.000 dni ali **127 let skupnega zapora**.

Samo ljubljanska policijska uprava je po tedanjih uradnih podatkih v času od 1. novembra 1931 do 6. februarja 1935 naložila za 68.125 dinarjev političnih kazni.

Konjiško okrajno glavarstvo je n. pr. v času od 1. novembra 1931 do 6. februarja 1935 izreklo po večini nad ubogimi kmečkimi ljudmi kazni v znesku 170.775 dinarjev.“

Ko je bila jugoslovanska nasilna stranka vržena z oblasti, je pustila v ječah 20.000 političnih kaznjencev iz vse države!“

Ali pisec Lovrenčič res ni vedel za vse to? Nemci imajo za nevedneže takega kalibra zloben izraz „Gehirnamputierter“ t. j. mož z amputiranimi možgani.

Ko sem nezaslišno Lovrenčičevo bedarijo dal prebrati mojim znancem, so se razjokali od — smeha. „Ta je pa fant od fare — so dejali — sedaj vsaj vemo, kdo se skriva za imenom Kozamurnik“. Toda dovolj o tem!

Izbral sem za protidokaz le par najmarkantnejših drobcev, ki so prototipični za slovenske razmere pod staro Jugoslavijo. Hrvatskih razmer se nisem niti dotaknil, ker bi mi članek narastel za 50-70 strani. Upam, da bo s temi dokazi pomagano, če že ne Lovrenčiču, pa vsaj komu drugemu, da bo lahko spoznal, da je vsaka oblast nad slovenskim ljudstvom vedno le okupacijska oblast, ki hoče uničiti Slovence. **Rešitev slovenstva je edinole v suvereni slovenski državi!**

IZ PISEM

M-heim, ZR Nemčija, 10. dec. 1978.

Spoštovano uredništvo!

Dragi Taborjani!

Po precej dolgem presledku se vam zopet oglašam.

Vzrok tega, da sem s svojimi mislimi zopet pri vas, je bila zelo utemeljena (in konstruktivna!) Kociprova kritika v Taboru št. 10-11 t. l., ki se nanaša na tretji del dr. Kolaričeve knjige: Škof Rožman — duhovna podoba velike osebnosti na prelomnici časa.

Za boljše razumevanje sem dr. Kolaričevo knjigo večkrat prebral, a me je silno razočarala; prav tako tudi mojega prijatelja v Münchenu, ki mi jo je posodil.

Teško je razumeti, zakaj se pisec te knjige prizadeva ovekovečiti podobo našega škofa Rožmana in hkrati zmanjšati in oblatiti Rupnikovo.

Oba sta v času tuje okupacije in istočasne revolucije na Slovenskem delovala tesno povezana v isti dobi in pod istim okupatorjem.

Šele, ko sem to delo večkrat prebral, sem prišel do jasnega spoznanja, da so v tej knjigi zapisane besede netočnosti; to tem bolj, ako vzamemo na znanje ponarejeno pismo, ki bi ga naj pisal škof Rožman za Veliko noč leta 1945 takratnemu prezidentu Ljubljanske pokrajine gen. Rupniku. Prepričan sem, da pisec tega dela ni bil ravno osamljen, ampak mu je bilo naročeno, da izkoristi priložnost (morda zadnjo!), da bi prikazal Slovincem in svetu „kolaboracionista“ Rupnika...

Slovinci smo v času tuje okupacije in istočasne komunistične revolucije pri nas doma imeli škofa Rožmana in gen. Rupnika, dva moža — *posredovalca* med okupatorjem in narodom, kateremu sta s svojim *posredovanjem* blažila bolečine okupacije in istočasne revolucije. *Posredovanje* pa ne pomeni isto kot kolaboracija, ker pri nas nismo imeli Quislingov itd., ki so bili resnični kolaboracionisti, to je ljudje prostovoljnega udinjanja okupatorju v svrhu uresničitve svojih že v naprej pripravljenih političnih načrtov. Ne škof Rožman, ne gen. Rupnik pa takšnih načrtov nista imela in sta delala, kar sta delala, po sili razmer: da bi reševala slovenska življenja in preprečila rdeče suženjstvo, ki je sedaj že nad trideset let delež našega naroda.

Že več kot trideset let po vojni žal nihče od nas ni pomislil, da z neumestno uporabo besede kolaboracija, ki ne spada v naš slovenski slučaj, sami sebe obsojamo za nekaj, česar nismo zakrivali...

Tako pisanje je prava skrunitev osebnosti, ki je korakala brez strahu na čelu slovenskega protikomunističnega odpora. Prav zato to pisanje zasluži javno obsodbo vseh naših ljudi, ki so se neposredno ali pa tudi samo posredno udeležili tega boja, za katerega nam zgodovina vsak dan doprinaša nove dokaze, da je bil na mestu in pravilen.

Komunistične premise: Osvobodilna vojna — kolaboracija, katerim so žal nasledli premnogi naši javni delavci v emigraciji, so, kakor pravilno ugotavlja kritik te knjige dr. Kociper, zmotne in nam vsiljene po komunistih ter jih zato moramo odločno odklanjati.

Namesto teh napačnih premis, bi morali vse naše medvojno dogajanje obravnavati samo pod pojmom *revolucije*, v katere svrho so prav komunisti izkoristili tujo okupacijo, ne pa protikomunistična večina naroda s škofom Rožmanom in gen. Rupnikom na čelu! Kajti revolucija (posebno komunistična!) v temeljih zamaje stoletne duhovne in gmotne stvaritve narodov, ki jih zmaliči ali pa celo uniči!

Prepričan sem, da je dr. Kociper s to in s številnimi drugimi kritikami in članki dosegel v polni meri svoj namen, ki teži k razčiščenju idej in pravičnega prikaza naše narodne Kalvarije izza let 1941—1945.

Slovinci smo po številu vse premajhen narod, da bi zapravljali čas

in celo sile za pristransko prikazovanje dogodkov in oseb — zlasti pa moža, ki je započel in vodil slovenske domobrance od zmage do zmage v boju proti komunizmu!

Naše poslanstvo preživelih prič velike dobe mora stati v službi resnice in pravice, ako hočemo nadaljevati odkrito in uspešno borbo proti največjemu sovražniku ne samo slovenskega naroda, temveč vsega svobodoljubnega človeštva — komunizmu!

Vse vas lepo pozdravljam in vam želim vesel božič in srečno novo leto 1979. Vaš Jože Bele

Trst, 4. november 1978

Kaj nepričakovanega v Evropi nisem zvedel. Vse nekako čaka, kaj bo s Titovo smrtjo, toda nekateri naši ljudje se boje, da bo prišlo do novega pokola in da bo to pot na vrsti vse, kar je še preživelega. To je morda malo „alarmantno“ in je presenetilo tudi mene, vendar — tako mi je bilo rečeno. Vse zavisi od tega, kakšno je resnično razpoloženje v partiji, odnosno, kako hitro bo znala ena ali druga stran pograbiti oblast, ko bo Tita zmanjkalo.

V Gorici sem tudi ugotovil, da krožita po Ljubljani in Dolenjski vsaj dva izvoda Bele knjige, proti kateri govorijo tudi na krajevnih sestankih.

Lepo pozdravljam.

I. V.

IZ DRUŠTEV

Naslednjo okrožnico glavnega odbora smo dobili mnogo prepozno, da bi jo lahko priobčili že v lanskem letniku naše revije; pa smo mnenja, da je priobčitev tudi na tem mestu primerna. — Op. ur.

Božič 1978

Prelepi prazniki ROJSTVA GOSPODOVEGA so tik pred nami. Čeprav v tujini in v sredi velikega zmaterializiranega sveta, bo ta praznik GOSPODOV v naših dušah razpihal iskrico še tleče duhovne globine, ki so jo v naših dušah prižgali naši starši. Dajmo, pustimo, da ta iskrica vzplamti v mogočen ogenj ljubezni in vdanosti NJEMU, ki je pred skoro 2000 leti v Betlehamski štalici prišel na svet, da bi svet odrešil. Ozrmo se v skromne jaslice in pustimo, da odsev teh jaslic osvetli naša srca z vsem, kar je lepega in dobrega. Prosimo rojenega ODREŠENIKA, da nas prerodi in nam da moči živeti in delovati za dobro našega trpečega naroda. Prosimo GA, naj že skoro nakloni našemu narodu svobodo, in povejmo mu, da smo v ta namen tudi pripravljeni na žrtve. Brez žrtve in brez pomoči PRINCA — KRALJA MIRU ne moremo pričakovati svobode in odrešenja.

Dragi prijatelji, pomislimo ob jaslicah na pretekle dni, na naš rodni dom, na vse naše drage doma in zunaj; pomislimo in spomnimo se vseh naših mrtvih članov in zmolimo GOSPODOVO molitev za pokoj njihovih duš!

To so naše misli ob BOŽIČNIH PRAZNIKIH LETA 1978 in v teh mislih združeni želimo, da BOŽJE BETLEHEMSKO DETE RAZLIJE SVOJ BLAGOSLOV NAD VSE VAS IN NAD VAŠE DRUŽINE. ŽELIMO VAM, DA BI TI PRAZNIKI BILI RESNIČNO SVETI IN SREČNI ZA VSE.

Bog — Narod — Domovina

Za glavni odbor Tabor-a,
Ivan Palčič,
predsednik.

NAŠI MRTVI

✦ Jože Pucelj

Nepričakovano nas je zapustil 6. decembra 1978 soborec Jože Pucelj. Na posledicah pljučnega raka je preminil v bolnišnici „Posadas“ v V. Sarmiento, Ramos Mejía, Argentina.

Ker ni imel tu svoje družine in ker se je precej oddaljil slovenski skupnosti, mu ni nihče pripravil primerne pokopa in je bil pokopan na občinske stroške — seveda brez spremstva na zadnji poti.

Pokojni se je rodil l. 1915 na Dolenjskem v vasi Vrlovki, fara Sela pri Šumberku.

Ko so se začele ustanavljati „Vaške straže“ v Suhi Krajini, najdemo pok. Jožeta med prvimi. Ob italijanski kapitulaciji l. 1943 se je umaknil k „skrivačem“ in se je takoj, ko je zvedel za ustanovitev „Domobranstva“, podal v Ljubljano in se uvrstil v njihove vrste. Nazadnje ga najdemo v „Stiškem udarnem bataljonu“, s katerim se je tudi umaknil na Koroško. Ko so iz Vetrinja začeli pošiljati Angleži transporte domobrancev nazaj v roke krvniku Titu, se je umaknil in se po dolgi poti prebil v Italijo. Tu ga srečamo v taboriščih: Monigo, Servigliano in Senegalia.

Po prihodu v Argentino se je naselil v kraju San Justo, kjer je imel svojo hišo. Njegova žena je ostala doma z otroki in ni prišla pozneje za njim v Argentino. To je prav gotovo slabo vplivalo na njega in je bil mogoče to tudi vzrok, da je zelo malo zahajal med Slovence.

Ker pokojni ni pred smrtjo uredil svojih zadev z oporoko, se tako izgubljata slovensko imetje v rokah advokatov in države. Prav zaradi tega

slučaja opozarjamo vse, predvsem samske osebe ter ljudi brez sorodstva, da si o pravem času uredijo svoje pravne zadeve, in če nimajo svojih ljudi, zapuste svoje imetje slovenskim socialnim ustanovam kot je npr. Slovensko zavetišče dr. Gregorija Rožmana, in bi te ustanove bile obvezane urediti vse potrebno ob smrti.

Pokojnemu Puelju je doma žena umrla že pred nekaj leti; a tam še živijo en sin in dve hčerki.

Pokojnega soborca Jožeta, hrabrega protikomunističnega bojevnika, ki se je boril od prvega do zadnjega dne, — bomo ohranili v dobrem spominu.

Žalujem v domovini naše iskreno sožalje!

Franc Grom — umrl

Dne 28. decembra 1978 je po dolgi in neozdravljivi bolezni umrl soborec Franc Grom, na svojem domu v Hurlinghamu — Buenos Aires. Naslednji dan je bil pokopan na pokopališču v Moronu.

Borci Tabora smo mu simbolično položili v krsto skromen šopek s slovensko zastavo.

Pokojni je bil star 57 let in izhaja iz znane Gromove družine na Vrhniki.

Tu zapušča ženo, dva sina in hčerko.

Žalujoci družini, kakor tudi sestri go. Tinci por. Oblak ter ostalemu sorodstvu po svetu in domovini naše iskreno sožalje.

NA UREDNIŠKI MIZI

G. Jože Bele: — Po dolgem času nas je zopet veselo presenetilo Vaše tehtno pismo, ki ga prinašamo dobesedno. — Zakaj se nam ne oglasite bolj pogosto; morda s kakšnim idejno tako izkristaliziranim člankom kot je Vaše pismo. — Hvala za dobre želje, ki jih vračamo zvrhan koš z borčevskimi pozdravi!

POPRAVEK: — V prispevku dr. Stanka Kocipra „Majav spomenik“, ki smo ga priobčili v št. 10-11 lanskega letnika, je nekaj tiskovnih napak, ki vsebini ne škodujejo. Prosimo pa, da bralci opravijo sledeča dva popravka: Na str. 254 se začetna beseda v 24. vrsti od zgoraj pravilno glasi *pravične* in ne upravičene. — V zadnji vrsti na str. 274 mora namesto besede oblike pravilno stati *olike*. — Da tudi v št. 12 letnika 1978 naše revije — poleg drugih manjših napak — na str. 297 mora v naslovu gradiva iz arhiva pok. polk. Vuka Rupnika pravilno stati *Ob 35-letnici* — in ne *Ob 30-letnici*... — so cenjeni bralci najbrž sami opazili in tudi že popravili. — Hvala.

DAROVALI SO

Za Zavetišče:

v pesih:

Vadnjal Ivo	1.800
Šuc Ruža	800
Gričar Franc	8.800

V spomin na pokojne iz druž. Cof:

Cof Emil	10.000
----------------	--------

V spomin na pok. Bogota Pregelj:

Cof Emil	10.000
Fajfar Franc	20.000

V spomin na pok. moža:

Ljudmila Povše	10.000
----------------------	--------

V spom. na pok. Ignacija Frančič:

Šivic Srečko	10.000
--------------------	--------

V spomin na pokojne: starega o-

četa Ignacija Frančič, staro ma-

mo Ano Matičič in botra Avgusta

Potokar:

Matičič Tomaž	20.000
---------------------	--------

V spomin na pok. brata Valentina

umrlega v domovini:

Prelog Miloš — družini	5.000
------------------------------	-------

V spomin na pok. starše:

Buda Stane in Anica rojena

Cotić	5.000
-------------	-------

Cotič	5.000
-------------	-------

Ob 8. obletnici smrti moža Jožeta

Musar:

Dora Piegarrí de Musar	150.000
------------------------------	---------

Rev. Novak France, cerkvena

nabirka pri sv. maši v

Zavetišču, dne 3. decembra

1978	32.900
------------	--------

Zveza slov. mater in žena in

Liga žena-mati, izkupiček

na Miklavževem štantu v

Zavetišču 3. 12. 1978 ...

	80.600
--	--------

Prebitek celotne prireditve v

Zavetišču 3. 12. 1978	283.400
-----------------------------	---------

v dolarjih:

Dr. Rak Maks D. M.	20
-------------------------	----

Dr. Komotar Anton, bož.čno	
----------------------------	--

darilo Zavetišču	50
------------------------	----

Invalidski sklad:

v dolarjih:

N. N., USA	28.50
------------------	-------

Pičman Marija	10.—
---------------------	------

Lobe Berta	5.—
------------------	-----

Štepec Slavko	10.—
---------------------	------

Fujs Franc — družina ...	7.50
--------------------------	------

Sladič Jože	5.—
-------------------	-----

Videtič Jakob	5.—
---------------------	-----

Grebenc Janez, Kanada	4.—
-----------------------------	-----

Strojin Franc	3.—
---------------------	-----

Martinčič Ferdo	20.—
-----------------------	------

Jakše Janez	20.—
-------------------	------

Grašič Silvester	12.—
------------------------	------

Tiskovni sklad:

v dolarjih:

Mršol Stanko, USA	3
-------------------------	---

Fraugeš Ana	3
-------------------	---

Žnidaršič Jože	3
----------------------	---

Zabukovec Donel	3
-----------------------	---

Zajec Karel	5
-------------------	---

Jarem Lojze	3
-------------------	---

Erdani Miro	3
-------------------	---

Rupnik Frank	3
--------------------	---

Ložar Drago	2
-------------------	---

Vidergar John	3
---------------------	---

v pesih:

N. N., Martínez	2.000
-----------------------	-------

N. N., Florida	600
----------------------	-----

Gričar Franc	8.000
--------------------	-------

Radoš Martin	1.000
--------------------	-------

Tekavec Ciril	3.000
---------------------	-------

čarman Peter	3.000
--------------------	-------

Dolenc Francka	3.000
----------------------	-------

Keršič Rudi	3.000
-------------------	-------

V S E B I N A

Cristianismo y comunismo	1
Kršćanstvo in komunizem	2
VI. oddelek (Dr. Stanko Kociper)	2
Zapiski na pragu domovine (—ek.)	14
Usodni dnevi — usodni koraki	16
Besedice obžalovanja še ni bilo (Lojze Ilija)	21
Kitajska stopa v ospredje (T. S.)	26
Vsemirsko jugoslvoanstvo (Branko Pistivšek)	39
Iz Pisem	44
Iz društev	46
Naši mrtvi	47
Na uredniški mizi	48
Darovali so	III

